

THE COMPANY "DEL c.z." (CZECH REPUBLIC)
NES NOVA DUBNICA sro (SLOVAK REPUBLIC)
UNIVERSITY OF MALAYSIA PAHANG (MALAYSIA)
UNIVERSIDAD NACIONAL AUTÓNOMA DE MÉXICO (MÉXICO)

FUNDAMENTAL AND APPLIED SCIENTIFIC RESEARCH: TOPICAL ISSUES, ACHIEVEMENTS AND INNOVATIONS

MATERIALS
OF THE VI INTERNATIONAL RESEARCH
AND PRACTICAL INTERNET CONFERENCE

March 23–25, 2025

Zdar nad Sazavou, 2025

DEL c.z.

DEL c.z. Strojírenská 38, 591 01 Žďár nad Sázavou, CZECH REPUBLIC

Materials of the VI International Research and Practical Internet Conference "Fundamental and Applied Scientific Research: Topical Issues, Achievements and Innovations", - 2025.

ISBN 978-963-8895-11-2

Fundamental and Applied Scientific Research : Topical Issues, Achievements and Innovations : Materials of the VI International Research and Practical Internet Conference (March 23–25, 2025) : collection of abstracts [for the general ed. Ph.D Serhii Onyshchenko]. Zdar nad Sazavou : "DEL c.z.", 2025. 58 p.

The collection includes materials of the VI International research and practical internet conference "Fundamental and applied scientific research: topical issues, achievements and innovations". The materials of the collection will be useful for researchers, scientists, graduate students, researchers, teachers, students

The author is responsible for the content of the articles and the correctness of the citation.

© Authors, 2025

© DEL c.z., 2025

CONTENT

PUBLIC ADMINISTRATION AND ECONOMY

Volodymyr Makhniuk, Oleksandra Vasylieva, Valentyna Makhniuk Coordination of the Activities of the State Urban Planning Cadastre Service and Mine Action Services as an Element of State Regulation of the Reconstruction of Territories Affected by the Consequences of the War	5
Кара Н.І., Марич А.А. Сталий розвиток як стратегія державного управління: економічні та екологічні аспекти	8

HISTORICAL AND LEGAL SCIENCES

Гришина Н.В. Вплив принципів адміністративного права на правотворчу діяльність публічної адміністрації	11
Проценко В.С. Правоохоронні органи: поняття та ключові ознаки	15

PEDAGOGY AND PSYCHOLOGY

Serhii Onyshchenko Current Trends in the Development of Distance Learning	18
Бабюк Т.Й., Каньоса Н.Г. Цифровізація освіти: цифровий сторітеллінг як новий формат освітньої діяльності в закладі вищої освіти	20
Баєва О.В., Зеленцова С.М., Коваленко О.О., Кривенко Є.М. Діджиталізація викладання освітніх компонентів з громадського здоров'я при підготовці майбутніх лікарів та стоматологів	24
Дмітрієва О.І. Сучасні підходи до організації освітньої діяльності здобувачів вищої освіти спеціальності А6 Спеціальна освіта в умовах воєнного стану	27
Кентеш І.С. Методи формування готовності здобувачів магістратури до міжкультурної взаємодії	30
Лебідь І.Ю. Сутність та значення організаційної культури для сучасного закладу освіти . .	33
Лоюк О.В. Окремі психолого-педагогічні аспекти формування у здобувачів початкової освіти дослідницьких умінь узагальнювати, давати визначення поняттям . . .	36
Шкода Н.А. Лекція як головна ланка дидактичного циклу у викладанні історичних дисциплін у закладах вищої освіти	39

MODERN TECHNOLOGIES

Демченко В.О., Максютова О.В. Безлопатеві вітрогенератори: технології, принципи роботи та перспективи розвитку	42

BASICS OF HEALTH. PHYSICAL CULTURE AND SPORTS

Бабюк С.М. Технологія підготовки студентів зі спортивної гімнастики в процесі навчально-тренувальних занять	44
Балун Р.М. Перспективи розвитку хіп-хопу від танцювальної субкультури молоді до сучасного виду спорту	47
Мішин С.В., Гайовий А.Е. Методика колового тренування у фізичній підготовці боксерів з використанням засобів калістеники	50

PHILOLOGY AND JOURNALISM

Вілкова С.Ю. Категорія заперечення в функційних типах речень англomовної експериментальної онлайн художньої літератури	53

TECHNICAL SCIENCES

Демченко В.О., Максютова О.В. Актуальність використання електромобілів у сучасному світі	56

PUBLIC ADMINISTRATION AND ECONOMY

**COORDINATION OF THE ACTIVITIES OF THE STATE URBAN PLANNING
CADASTRE SERVICE AND MINE ACTION SERVICES AS AN ELEMENT OF
STATE REGULATION OF THE RECONSTRUCTION OF TERRITORIES
AFFECTED BY THE CONSEQUENCES OF THE WAR**

Makhniuk Volodymyr Volodymyrovych

(State Tax University)

Vasylieva Oleksandra Illivna

Doctor of science in public administration, professor,

(State Tax University)

Makhniuk Valentyna Mykhailivna

Doctor of medical sciences, professor

(State Institution "O.M. Marzиеiev Institute of Public Health of the National Academy of
Medical Sciences of Ukraine")

War - the full-scale invasion of the Russian Federation into Ukraine is a crime against humanity, the consequences of which are the destruction of the infrastructure of settlements in Ukraine, the contamination of the territories of communities with explosive objects (hereinafter referred to as EO), which is a direct impact on the environment and the further legacy of the war even after a long time after its end.

During the two years of the war, the lands of Ukraine became the most contaminated in the world with explosive ordnance. During the year since the beginning of the full-scale Russian military invasion, the total amount of direct documented damage to residential and non-residential real estate and other infrastructure amounted to more than \$143.8 billion.

The armed aggression of the Russian Federation has a negative impact on the environment on a global scale. According to the State Ecological Inspectorate, the estimated environmental losses amounted to 2.2 trillion hryvnias, with the area of contaminated land of the GNP being 18.0 million m² (losses - 994.1 billion hryvnias), and contaminated land - 594.5 thousand m² (losses - 14.3 billion hryvnias).

During the year of the full-scale war in the Russian Federation, about 426 large and medium-sized private and state-owned enterprises, as well as tens of thousands of small private ones, were damaged or destroyed.

Environmental pollution with new types of EO makes it impossible to approach the economic, social and ecological restoration of the lands of urban and rural communities in the short term, which leads to the stagnation of urban development activities on the lands of territorial communities that are contaminated with explosive objects and substances, and requires state regulation.

The purpose of the study is to highlight problematic issues of state regulation of urban development activities on the lands of territorial communities that are contaminated with explosive objects and substances due to military (combat) actions, as

well as to develop proposals for making administrative decisions regarding the use of these lands.

The methods used in the article are search, bibliosemantic, historical, analytical, and descriptive.

The latest amendments to the basic laws of Ukraine "On mine action in Ukraine" (article 251 "Powers of the humanitarian demining center") and "On the state land cadastre" (article 15. "Information on land plots" and article 21 "Grounds and basic requirements for entering information into the state land cadastre" (Part 2)) require the introduction of new functions for interaction between various departments in this area.

In particular, information on land plots contaminated with explosive objects as a result of emergencies and/or armed aggression, and hostilities during martial law, must be entered into the State land cadastre on the basis of information received through electronic information interaction between the State land cadastre and the mine action Center, the humanitarian demining Center, and other authorized institutions and organizations.

This information includes the following information about land plots: name, area, land contours with coordinates of their turning points and length, the date of commencement of survey of the hazardous area by mine action operators, and the date of recognition of land plots as suitable for use, which is important for both territorial communities and business entities for making administrative decisions.

It should be noted that non-technical survey is a cyclical process. In this regard, there is an urgent need to ensure that a second non-technical survey is planned and carried out at appropriate intervals in all or selected areas where the initial non-technical survey was carried out, with the aim of identifying previously unregistered potentially contaminated areas and/or excluding previously identified potentially contaminated areas, and ensuring continuous monitoring of communities where the initial non-technical survey has been completed for two to three years.

Considering the expansion of functions in the field of mine action, in particular, those related to the implementation of new provisions of the aforementioned Laws of Ukraine "On mine action in Ukraine" and "On the state land cadastre" in terms of ensuring the information of the State land cadastre on the suitability of land plots for use, and taking into account the continuation of military operations, we consider it necessary to significantly strengthen the mine action units with specialists of the relevant specialty with electronic information management skills: "Using ArcGIS Survey123"; "Using web maps and information panels"; drawing up a Schematic plan of the dangerous area based on the results of the Analytical study (with the Fixed landmark (FL), Reference point (RP), Start point (SP) and Turning points (TP), their approximate coordinates and distances between them, which are obtained using the relevant functions of Internet mapping services (for example, Google Maps, Google Earth, etc.); drawing up a scaled Situational map of the dangerous area based on the results of the Practical study in several stages (stage I - clarification of the Fixed landmark (FL) and Reference point (RP) determined during the Analytical study or

establishment of new ones; stage II - establishment on the ground and application of the Start Point (SP) and Turning points (TP) on the Situational map, etc.).

In view of the above, it is necessary to ensure the training of a sufficient number of non-technical survey personnel and other specialists involved in the mapping processes of territories contaminated with explosive objects, and to conduct a systematic initial non-technical survey of territories accessible for humanitarian demining work that have been directly affected by the armed aggression of the Russian Federation, in order to determine the scale and geographical boundaries of the allegedly contaminated territories.

There is also a need to standardize a single procedure for certifying mine action operators (to replace the pilot experimental project) taking into account foreign experience and amendments to the aforementioned laws of Ukraine to unify and achieve interoperability of operators' activities.

Improving national legislation - expanding and implementing amendments to the Laws of Ukraine "On mine action in Ukraine" and "On the State land cadastre" will contribute to effective demining, restoration of the territory, and strengthen interaction between departments in the fields of urban planning and mine action.

The prospects for further exploration are to promote future reconstruction and economic development through land demining, which will allow for the development of urban and rural communities, is a strategic task of the state and requires further study.

**СТАЛИЙ РОЗВИТОК ЯК СТРАТЕГІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ: ЕКОНОМІЧНІ
ТА ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ**

Кара Наталія Ігорівна

Кандидат економічних наук, доцент
(Національний університет «Львівська політехніка»)

Марич Анастасія Андріївна

Студентка 3 курсу Інституту економіки і менеджменту
(Національний університет «Львівська політехніка»)

Сталий розвиток є ключовою концепцією сучасного державного управління, яка спрямована на збалансоване поєднання економічного зростання, соціальної політики та екологічної відповідальності. Глобальні виклики, такі як зміна клімату, нерівність у доходах та виснаження природних ресурсів, вимагають розробки та впровадження ефективних управлінських стратегій. Відтак, державна політика повинна бути спрямована на гармонізацію економічних, соціальних та екологічних інтересів для забезпечення довготривалого розвитку суспільства. Державні стратегії сталого розвитку мають враховувати довгострокові перспективи та сприяти створенню стабільного економічного середовища, яке гарантуватиме зростання добробуту громадян без загрози виснаження природних ресурсів.

Уряд України розробив Стратегію сталого розвитку України на період до 2030 року, яка включає заходи для гармонізації економічного, соціального та екологічного розвитку країни [5]. Зокрема, у стратегії передбачено впровадження інноваційних технологій, розвиток «зеленої» економіки та підвищення енергоефективності задля досягнення довготривалої стабільності.

Економічний розвиток у рамках сталого управління ґрунтується на раціональному використанні ресурсів та підтримці інновацій. Стимулювання "зеленої" економіки через податкові пільги та інвестиційні програми, підтримка малого та середнього бізнесу, що використовує екологічно чисті технології, розвиток інфраструктури, спрямованої на енергоефективність та зменшення впливу на навколишнє середовище, а також впровадження принципів кругової економіки сприяють довготривалій стабільності [1, 6]. Державна політика також має спрямовуватись на залучення прямих іноземних інвестицій у проекти сталого розвитку, що сприятиме створенню нових робочих місць і забезпечить економічну конкурентоспроможність країни на міжнародній арені. Інноваційні технології, такі як цифровізація виробничих процесів та використання відновлюваних джерел енергії, дозволяють мінімізувати негативний вплив на довкілля та сприяти економічному зростанню. Окрім цього, ефективне державне регулювання має передбачати запровадження екологічних податків та фінансових стимулів для підприємств, які дотримуються принципів сталого розвитку [2, 7].

Соціальна політика держави в рамках сталого розвитку має на меті створення рівних можливостей для всіх громадян та підвищення рівня добробуту.

Підвищення рівня соціального захисту вразливих верств населення, забезпечення доступу до якісної освіти та охорони здоров'я, підтримка політики рівності та справедливого розподілу доходів, створення робочих місць у "зеленій" економіці є важливими елементами комплексного підходу до управління [3, 5]. Важливу роль у забезпеченні сталого розвитку відіграє система освіти, яка повинна адаптуватися до нових викликів та готувати фахівців, здатних впроваджувати інноваційні рішення у сфері економіки та екології. Державна підтримка молодіжних ініціатив і стартапів у сфері сталого розвитку також сприяє формуванню нової бізнес-культури, орієнтованої на довготривалу стійкість і відповідальність перед суспільством.

Ефективне державне управління має сприяти збереженню довкілля через ефективну екологічну політику. Запровадження жорстких екологічних стандартів для промисловості, розвиток відновлюваних джерел енергії та скорочення залежності від викопних палив, впровадження системи екологічного моніторингу та контролю забруднень, освіта та підвищення обізнаності населення щодо екологічної відповідальності є важливими чинниками у досягненні сталого розвитку [4, 6]. Впровадження заходів з енергоефективності на рівні муніципалітетів, створення зелених просторів у містах, удосконалення системи поводження з відходами та застосування розширеної відповідальності виробників – усе це сприяє реалізації екологічних ініціатив та формуванню культури відповідального споживання.

Окрім державного регулювання, значну роль у впровадженні принципів сталого розвитку відіграє приватний сектор та громадянське суспільство. Корпоративна соціальна відповідальність компаній, екологічні ініціативи бізнесу, активна участь громадськості у питаннях збереження довкілля та підтримка екологічно орієнтованих стартапів є важливими елементами сучасної системи управління. Взаємодія держави, бізнесу та суспільства створює синергію, що сприяє ефективнішій реалізації заходів зі сталого розвитку. Громадянські організації та наукові установи можуть відігравати ключову роль у моніторингу екологічної ситуації, пропонуючи альтернативні рішення та рекомендації для державних органів.

Сталий розвиток є невід'ємною складовою ефективного державного управління. Поєднання економічного зростання, соціального добробуту та екологічної відповідальності дозволяє досягнути довготривалої стабільності та підвищити якість життя громадян. Успішна реалізація цієї стратегії потребує комплексного підходу, що включає розробку ефективних державних політик, міжнародне співробітництво та активну участь громадськості. У перспективі держави мають адаптувати свої політичні курси до нових глобальних тенденцій сталого розвитку, що передбачає впровадження сучасних технологічних рішень, розширення екологічного законодавства та залучення громадянського суспільства до процесу прийняття рішень [1, 3, 5]. Лише завдяки інтегрованому підходу можна забезпечити ефективне управління ресурсами, стабільне економічне зростання та екологічну безпеку для майбутніх поколінь.

Список використаних джерел

1. Гейць В. М. Сталий розвиток в умовах глобальних трансформацій: виклики для України. Київ: Інститут економіки та прогнозування НАН України, 2020.
2. Дергачов В. А. Державне регулювання сталого розвитку: європейський досвід та перспективи для України. Київ: Ліра-К, 2021.
3. Іванова Л. В. Екологічні аспекти сталого розвитку України. Харків: Видавництво Харківського національного університету, 2019.
4. Національна доповідь про стан довкілля в Україні. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України, 2022.
5. Стратегія сталого розвитку України на період до 2030 року. Кабінет Міністрів України, 2023.
6. Український інститут майбутнього. Аналітичний звіт щодо перспектив розвитку "зеленої" економіки в Україні. Київ, 2023.
7. Петров О. В. Інноваційні підходи до енергоефективності в державному управлінні. Львів: Видавництво Львівського національного університету, 2022.

HISTORICAL AND LEGAL SCIENCES

ВПЛИВ ПРИНЦИПІВ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА НА ПРАВОТВОРЧУ
ДІЯЛЬНІСТЬ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

Гришина Наталія

кандидат юридичних наук, доцент,
(Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна)

Принципи адміністративного права України мають важливе значення у формуванні та реалізації правотворчої діяльності публічної адміністрації, оскільки вони виступають основними орієнтирами, що забезпечують правомірність, ефективність і відповідність принципам демократії в процесі здійснення публічного адміністрування. Ці принципи не лише визначають межі діяльності суб'єктів публічної адміністрації, але й формують нормативно-ціннісну основу для створення та застосування нормативно-правових актів, які регулюють суспільні відносини в сфері публічного управління.

Зокрема, принципи адміністративного права сприяють створенню системи, завдяки якій забезпечується дотримання конституційних норм, захист прав людини, а також прозорість і ефективність правотворчого процесу. Вони сприяють впорядкуванню взаємодії органів публічної адміністрації з громадянами та іншими учасниками суспільних відносин, формуючи підґрунтя для прийняття законних і обґрунтованих нормативних актів. Принципи, такі як законність, верховенство права, демократизм, науковість і доцільність, тощо створюють ефективний механізм забезпечення прав і свобод людини, що є фундаментальним для становлення України як правової та демократичної держави.

Таким чином, дотримання цих принципів є необхідною умовою для створення ефективного законодавства. Їх порушення призводить до правових колізій, що можуть створювати правову невизначеність, знижувати ефективність публічного адміністрування і викликати в цілому суспільну недовіру до органів влади. Тому вплив принципів адміністративного права на правотворчу діяльність публічної адміністрації відбувається на всіх етапах здійснення цього процесу.

Одним із важливих принципів, який впливає на правотворчу діяльність публічної адміністрації є принцип законності. Відповідно до статті 19 Конституції України, органи державної влади, органи місцевого самоврядування та їх посадові особи зобов'язані діяти на підставі закону, в межах наданих повноважень та у спосіб, визначений нормативно-правовими актами [1]. Усі дії суб'єктів правотворчої діяльності здійснюються виключно на основі законодавства та в межах конституційних і законодавчих норм.

Поняття законності правотворчої діяльності застосовується як у широкому, так і в вузькому значенні. У широкому значенні законність означає відповідність правотворчої діяльності загальним конституційним принципам демократичної та правової держави, які передбачають, що закони та інші нормативно-правові акти

не можуть суперечити духу Конституції України, правам і свободам людини та громадянина, а також не порушувати державний і суспільний лад. Це вимагає, щоб кожен нормативно-правовий акт, прийнятий органами публічної адміністрації, був сумісний із основними положеннями Конституції України, законами України та міжнародними стандартами у сфері прав людини.

У вузькому розумінні принцип законності в правотворчій діяльності означає вимогу дотримання чітко визначеної законодавчої (правотворчої) процедури прийняття нормативно-правового акту. Це передбачає дотримання суб'єктами правотворчої діяльності встановленого у законі порядку розробки, обговорення, прийняття та оприлюднення нормативно-правових актів, а також суворе дотримання ієрархії правових актів, де акти нижчого рівня не можуть суперечити актам вищого рівня, зокрема Конституції України та законам. У цьому контексті законність є універсальним принципом, який адресовано не лише правотворцям, а й правозастосовувачам, що повинні дотримуватися встановлених процедур та норм у процесі реалізації правових актів.

Таким чином, принцип законності є важливою засадою правотворчої діяльності публічної адміністрації, адже забезпечує правовий порядок і відповідність нормам закону процесу правотворчості. У разі порушення цього принципу нормативно-правові акти можуть бути визнані неконституційними або незаконними.

Принцип верховенства права є ще однією засадничою нормою, яка впливає на зміст правотворчого процесу. Відповідно до частини першої статті 8 Конституції України в Україні визнається і діє принцип верховенства права. Верховенство права – це панування права в суспільстві. Верховенство права вимагає від держави його втілення у правотворчу та правозастосовну діяльність, зокрема у закони, які за своїм змістом мають бути проникнуті передусім ідеями соціальної справедливості, свободи, рівності тощо. Одним з проявів верховенства права є те, що право не обмежується лише законодавством як однією з його форм, а включає й інші соціальні регулятори, зокрема норми моралі, традиції, звичаї тощо, які легітимовані суспільством і зумовлені історично досягнутим культурним рівнем суспільства. Всі ці елементи права об'єднуються якістю, що відповідає ідеології справедливості, ідеї права, яка значною мірою дістала відображення в Конституції України [2].

Закріплення принципу верховенства права у Конституції України, передбачає його універсальне застосування до всіх сфер державної діяльності, зокрема до правотворчості. Цей принцип є наріжним для функціонування демократичної правової держави, оскільки встановлює необхідність того, щоб вся діяльність органів публічної адміністрації відповідала Конституції України, а також забезпечувала ідею визнання прав і свобод людини найвищою цінністю. Особливе значення це має в контексті правотворчості, оскільки органи публічної адміністрації через свої виключні повноваження у правотворчій діяльності визначають, реалізують та обмежують права і свободи громадян.

За твердженням В. Б. Авер'янова, верховенство права у правотворчому процесі зумовлює необхідність орієнтації на захист прав і свобод людини та громадянина, а не лише на реалізацію владних інтересів [3].

Принцип демократизму в правотворчій діяльності є однією з важливих засад, так як визначає участь громадян та різних зацікавлених суб'єктів у процесі створення нормативно-правових актів. Згідно з положеннями статті 3 Закону України «Про правотворчу діяльність»[4], цей принцип реалізується через забезпечення публічності, прозорості та врахування громадської думки під час підготовки проєктів нормативно-правових актів. Демократичний підхід до правотворчості підвищує легітимність прийнятих актів, оскільки дозволяє врахувати позиції різних зацікавлених сторін, що, своєю чергою, сприяє кращому розумінню та підтримці нормативних рішень серед громадян. Дотримання цього принципу у правотворчій діяльності мінімізує ризик прийняття необґрунтованих або неправомірних актів і сприяє формуванню суспільної довіри до діяльності органів публічної адміністрації.

Принцип науковості, закріплений у статті 3 Закону України «Про правотворчу діяльність», вимагає, щоб правотворча діяльність ґрунтувалася на наукових дослідженнях, прогностичних оцінках соціальних і економічних наслідків нормативних актів. Дотримання цього принципу сприяє підвищенню якості правового регулювання та дозволяє використовувати сучасні аналітичні інструменти для точного прогнозування ефектів від прийнятих нормативно-правових актів. Таким чином, застосування наукових знань і методів у правотворчому процесі забезпечує обґрунтованість підзаконних правових актів і підвищує їх ефективність у правозастосуванні [4].

Принцип системності, визначений також у статті 3 вищезазначеного Закону, передбачає те, щоб правотворчість органів публічної адміністрації забезпечувала цілісність та системність правового регулювання. Цей принцип означає, що нормативні акти повинні бути розроблені таким чином, щоб уникнути дублювання, прогалів і суперечностей у правовому регулюванні [4]. Системність правотворчості є основою ефективності правового регулювання, оскільки вона дозволяє забезпечити логічну завершеність та узгодженість норм та положень різних нормативно-правових актів, що регулюють однотипні суспільні відносини.

Принцип доцільності, закріплений також у статті 3 Закону, вимагає, щоб нормативно-правові акти відповідали визначеним цілям, тобто були спрямовані на досягнення конкретного суспільно корисного результату. Цей принцип корелює з ідеєю пропорційності, яка забезпечує оптимальний баланс між інтересами держави, суспільства та окремої особи. У контексті європейської інтеграції України, принцип доцільності правотворчості набуває особливого значення, оскільки потребує адаптації національного законодавства до європейських стандартів, що є важливим етапом у процесі гармонізації законодавчих актів з міжнародними нормами і зобов'язаннями, що впливають з інтеграції до ЄС.

Підсумовуючи вищенаведене слід зазначити, що принципи адміністративного права України є основними детермінантами правотворчої діяльності публічної адміністрації, оскільки вони визначають засади, створюють підґрунтя, зміст та практичну спрямованість цієї діяльності. Їх вплив реалізується через формування нормативно-правової основи, яка забезпечує законність, справедливість і ефективність актів, прийнятих органами публічної адміністрації, а також встановлює межі дискреційних повноважень цих органів. Ці принципи функціонують як механізм захисту від можливих зловживань владою, забезпечуючи прийняття ефективних та справедливих правових актів.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15#Text>
2. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання) від 2 листопада 2004 року № 15-пп/2004 URL : <https://ccu.gov.ua/storinka-knygy/34-verhovenstvo-prava#:~:text=%D0%92%D0%B5%D1%80%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B0%20%E2%80%93%D1%86%D0%B5%20%D0%BF%D0%B0%D0%BD%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B0,%D1%81%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B5%D0%B4%D0%BB%D0%B8%D0%B2%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96%2C%20%D1%81%D0%B2%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D0%B4%D0%B8%2C%20%D1%80%D1%96%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96%20%D1%82%D0%BE%D1%89%D0%BE>
3. Авер'янов В. Б. Нова доктрина українського адміністративного права. Право України. – 2005. – № 5. С. 11-17.
4. Про правотворчу діяльність. Закон України від 18.09.2024р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3354-20#top>

ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ: ПОНЯТТЯ ТА КЛЮЧОВІ ОЗНАКИ

Проценко Вячеслав Сергійович

Аспірант кафедри публічного та приватного права,
(Університет митної справи та фінансів)

Правоохоронні органи є ключовою складовою механізму державної влади, оскільки саме вони забезпечують охорону правопорядку, захист прав і свобод громадян, а також протидію злочинності.

Попри важливість правоохоронних органів для функціонування держави, у вітчизняному законодавстві немає універсального визначення цього терміну. Закон України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» визначає перелік суб'єктів, які підпадають під цей статус, а саме - органи прокуратури, Національної поліції, служби безпеки, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, Національне антикорупційне бюро України, органи охорони державного кордону, Бюро економічної безпеки України, органи і установи виконання покарань, слідчі ізолятори, органи державного фінансового контролю, рибоохорони, державної лісової охорони, інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції [1]. Тобто законодавець пов'язує правоохоронні органи зі здійсненням ними однієї з двох функцій: правозастосовної або правоохоронної.

У юридичній науці існує кілька підходів до визначення правоохоронних органів. В. Тацій визначає їх як органи, уповноважені державою виконувати функції щодо підтримання правопорядку, запобігання та розслідування правопорушень, а також захисту прав і свобод громадян [2].

В. Гірич розглядає їх як державні органи, головним призначенням яких є здійснення правоохоронної діяльності. Під останньою автор розуміє систему контрольних-ревізійних, оперативно-розшукових, кримінально-процесуальних та адміністративно-примусових заходів, що проводяться відповідно до законодавства з метою підтримання правопорядку, виявлення та припинення правопорушень, передбачених кримінальним та адміністративним законодавством, а також виконання санкцій щодо правопорушників [3].

На думку Ю. Загуменної, правоохоронні органи відрізняються від інших державних інституцій тим, що їхня діяльність спрямована виключно на забезпечення правопорядку, а їхні функції реалізуються у процесуальних формах, визначених законодавством [4].

Велика Палата Верховного Суду в своєму рішенні зазначає, що при тлумаченні поняття "правоохоронний орган" можна використовувати визначення, передбачене Законом України "Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів". Водночас воно має застосовуватися лише в частині, що стосується виконання такими органами правоохоронних функцій шляхом правозастосування [5].

Таке правозастосування включає встановлення обставин події, юридичну кваліфікацію діянь та ухвалення відповідних рішень у межах компетенції органу.

Водночас судова практика наголошує, що не всі органи, які застосовують норми права, можуть бути визнані правоохоронними, оскільки це може спричинити правову невизначеність у питаннях компетенції та підслідності.

На основі аналізу законодавства та наукових джерел можна виокремити такі ключові ознаки правоохоронних органів:

1. Державний статус – правоохоронні органи є частиною системи органів державної влади, що створені та функціонують на основі визначаються Конституції та законів України.

2. Наявність спеціальних повноважень – правоохоронні органи здійснюють правозастосовні та правоохоронні функції, які визначаються Конституцією та законами України.

3. Забезпечення правопорядку – основна мета діяльності таких органів полягає в підтриманні законності та громадської безпеки.

4. Можливість застосування примусу – правоохоронні органи можуть застосовувати заходи примусу відповідно до законодавства.

Враховуючи вищевказане, пропонується визначити правоохоронні органи як державні органи, створені відповідно до Конституції та законів України, основною функцією яких є здійснення правоохоронної діяльності, спрямованої на захист правопорядку, боротьбу зі злочинністю та забезпечення законності, із правом застосування примусових заходів.

Система правоохоронних органів України досі не має законодавчого визначення, що створює низку проблем, зокрема у правозастосуванні, визначенні компетенції та підслідності, а також у питаннях державного захисту їх працівників. Аналіз наукових підходів і судової практики свідчить про необхідність закріплення чіткого визначення поняття "правоохоронні органи" на законодавчому рівні. Таке визначення має враховувати державний статус органу, його функціональне призначення та спеціальні повноваження.

Список використаних джерел

1. Закон України "Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів" від 23.12.1993 № 3781-ХІІ. Відомості Верховної Ради України. Доступ: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12#Text>.

2. Тацій В. Поняття та система правоохоронних органів у контексті системних змін до Конституції України // Вісник Національної академії правових наук України. – 2012. – № 4. – С. 3-7.

3. Гірич В. «До проблеми визначення базових понять у контексті реформування правоохоронних органів. Аналітична записка». Національний інститут стратегічних досліджень. 13 травня 2013 р. Доступ: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/nacionalna-bezpeka/do-problemi-viznachennya-bazovikh-ponyat-u-konteksti-reformuvannya>.

4. Загуменна Ю. О. Правоохоронні органи: поняття, ознаки, функції, особливості діяльності // Право і безпека. – 2010. – № 3. – С. 145-152.

5. Велика Палата Верховного Суду. Постанова від 13.09.2023, справа № 633/195/17. Єдиний державний реєстр судових рішень. Доступ: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113396900>.

PEDAGOGY AND PSYCHOLOGY

**CURRENT TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF
DISTANCE LEARNING**

Serhii Onyshchenko,
PhD, Associate Professor
(Berdiansk State Pedagogical University)

Distance learning in the modern world is undergoing significant changes, driven by both technological progress and changing educational requirements. One of the main trends is the active implementation of information and communication technologies (ICT), which contribute to the globalization of learning and provide students with access to high-quality educational resources regardless of their location. In particular, modern online platforms such as Moodle, Google Classroom, Microsoft Teams and Zoom are becoming the main tools for conducting both theoretical and practical classes in distance learning. At the same time, adaptive learning systems that provide personalized learning and take into account the individual characteristics of students are becoming relevant [1].

One of the current trends is the introduction of adaptive learning systems that use artificial intelligence algorithms to personalize the learning process. Adaptive learning systems can automatically determine the level of knowledge of students, their weaknesses and offer individual materials to improve learning outcomes. This allows you to work more effectively with different categories of students, taking into account their individual needs and learning pace [6].

Another important trend is the active use of microlearning - short modular courses that allow students to learn material in small portions, which is especially effective in a distance learning format. Microlearning allows students to learn material quickly and efficiently, which is especially important in the context of distance learning, where students' attention can be scattered due to the lack of physical presence in classes [5].

In addition, augmented reality (AR) and virtual reality (VR) technologies are increasingly being used in distance learning, which allow creating opportunities for practical learning in virtual laboratories, where students can perform experiments, simulate production processes or work with technical devices in an interactive environment. They are extremely useful in engineering, pedagogical and technological training, as they allow you to bring learning as close as possible to real conditions without the need for physical presence on site [4].

The integration of mobile technologies into distance learning is also important, allowing students to access learning materials from anywhere in the world. Mobile platforms and learning applications allow for teaching and learning at a convenient time, providing students with the necessary tools for effective learning. This is especially important for students who have limited access to stationary computers or for those who wish to study in a mobile format [2-3].

Thus, current trends in the development of distance learning include the use of adaptive technologies, microlearning, AR/VR integration, as well as digital platforms that ensure an effective educational process in higher education institutions.

References

1. Johnson L. et al. The Impact of Digital Platforms on Distance Learning. *International Journal of Educational Technology*, 2021. 15(3), Pp. 12–25.
2. Onyshchenko S. Features Professional Training of Engineering, Educational and Technological Specialists in Distance Learning Conditions. *European Vector of Modern Education, Science and Production – 2025 : collective monograph*. (Series of monographs Slovak Publishing House NES Nová Dubnica s.r.o. Monograph 3). Nová Dubnica : NES Nová Dubnica s.r.o., 2025. Pp. 119–132.
3. Onyshchenko S. Theoretical and Methodological Principles of Technical Training of Bachelors in the Energy Industry Using Mobile Internet Devices. *Promising Scientific Achievements in Science, Education and Production – 2024 : collective monograph*. (Series of monographs Slovak Publishing House NES Nová Dubnica s.r.o. Monograph 3). Nová Dubnica : NES Nová Dubnica s.r.o., 2024. Pp. 47–66.
4. Rose D., & Behnke D. Virtual Reality and Augmented Reality in Education. *Educational Technology Research and Development*, 2020. 22(5), Pp. 56–74.
5. Smith R. Microlearning in Online Education : a Comprehensive Review. *Journal of Online Learning*, 2018. 34(2), Pp. 45–61.
6. Zhang Y., & Huang X. Adaptive Learning Technologies in Higher Education : Trends and Challenges. *Journal of Educational Technology*, 2019. 28(4), Pp. 99–115.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОСВІТИ: ЦИФРОВИЙ СТОРІТЕЛІНГ ЯК НОВИЙ ФОРМАТ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Бабюк Тетяна Йосипівна

Кандидат педагогічних наук, доцент

(Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка)

Каньоса Наталія Григорівна

Кандидат психологічних наук, доцент

(Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка)

Розвиток цифровізації та широке використання сучасних інформаційних технологій суттєво змінили умови життя та діяльність людини у суспільстві [3; 6]. Нововведення відбулися й у сфері освіти: зміни в традиційному освітньому процесі вимагають пошуку та інтеграції нових форматів і технологій, які б підходили для навчання покоління, яке виросло в цифровому середовищі [1; 3; 5; 7]. Актуальною тенденцією сьогодні є перехід до змішаного навчання, яке передбачає роботу в електронному освітньому середовищі та використання технологій дистанційного навчання, яке передбачає організацію самостійної роботи здобувачів освіти шляхом використання дистанційного навчання, соціальних мереж, онлайн-курсів, тощо, часткове переведення окремих видів занять у віртуальне електронне середовище, організацію проектної діяльності [3]. Інформаційне перевантаження та недостатню реалізацію освітніх цілей на практичних заняттях в закладах вищої освіти дозволяє вирішувати використання сторітелінгу. Сторітелінг – це педагогічна технологія, побудована на використанні історій з певною структурою та характером, спрямована на вирішення педагогічних проблем навчання, наставництва, розвитку та мотивації [5].

На сьогоднішній день немає єдиної думки про те, яку роль відіграє цифровий сторітелінг в освітньому процесі: чи є це повноцінною педагогічною технологією, самостійним або допоміжним методом, практичною або проектною діяльністю, а може бути просто способом передачі і популяризації знань. У працях дослідників існує як мінімум два підходи до розгляду технології цифрового сторітелінгу в освіті: з точки зору педагога та здобувачів. На думку ряду дослідників, цифровий сторітелінг належить до однієї з форм освітніх комунікацій. Так, О. Dudacek вважає, що цифровий сторітелінг сприяє ефективній взаємодії вчителя та учнів, розвиває самостійність учнів [5]. Т. Федик вважає, що метод сторітелінгу може бути використаний для вирішення педагогічних завдань: передачі інформації, підвищення мотивації та розвитку комунікативних та ІКТ-компетентностей [3]. S. Tyler, S. Moore зазначають, що цифровий сторітелінг – це динамічний інструмент, який може допомогти розвивати у здобувачів критичне мислення, емпатію, активне слухання, відповідальність, етику і доброчесність [7]. S. Baldwin, Yu-Hui Ching доповнюють цей перелік і виділяють групи компетентностей, формуванню яких сприяє

педагогічна технологія цифрового сторітеллінгу: інформаційна, пізнавальна, комунікативна та дослідницька [4].

Дослідження в галузі когнітивної психології засвідчують, що усвідомлена і запам'ятована інформація з більшою ймовірністю буде використовуватися для прямої дії, ніж інформація, яка залишається неусвідомленою і не відтворюється з пам'яті [6; 7]. Тому важливим є пошук шляхів ефективного запам'ятовування інформації. Оскільки розповіді більш цікаві, емоційні і краще асоціюються з особистими переживаннями, ніж теорія, правила, закони або вказівки, вони краще запам'ятовуються і мають більший вплив на поведінку людей. Сьогодні педагогічний сторітеллінг використовується з активним використанням мультимедійних технологій, тому може легко використовуватися педагогами як в очному, так і в дистанційному навчанні.

Використання інноваційних освітніх технологій прискорює перебудову традиційного освітнього процесу. Сьогодні активно розвиваються масові відкриті онлайн-курси, мобільні та хмарні технології, гейміфікація навчання, симулятори, інтерактивний контент. Серед інтерактивних цифрових технологій, які активно впроваджуються в освітній процес, особлива увага належить цифровому сторітеллінгу, який прийшов на зміну традиційній технології сторітеллінгу та став предметом досліджень багатьох авторів.

Цифровий сторітеллінг – це формат сторітеллінгу, в якому розповідь доповнюється візуальними елементами (відео, скрайбінг, ментальна карта, інфографіка). Цифровий сторітеллінг має низку переваг: він дозволяє зробити пояснення більш переконливим та наочним, дозволяє швидко ділитися цифровими історіями зі студентами та колегами, дозволяє моделювати ситуації, процеси та явища, дозволяє цифровій розповіді зберегти структуру та основні елементи традиційного сторітеллінгу, водночас даючи можливість значно розширити формат подачі інформації.

Щоб зрозуміти, що таке цифровий сторітеллінг, необхідно з'ясувати, що таке класичний сторітеллінг. Класичний сторітеллінг – педагог розповідає реальну життєву ситуацію (або вигадану історію), а студенти слухають і сприймають інформацію. Класичний сторітеллінг використовують для передачі конкретної навчальної інформації: правил, теорії, методик і т. д. у формі історій, які легко запам'ятати. Під час активного сторітеллінгу педагог подає основу історії, визначає її цілі і завдання, а студенти активно долучаються до процесу створення та розповіді історій. Здобувачі можуть самостійно створювати історії, дотримуючись завдань та рекомендацій педагога, моделювати різні ситуації та шукати шляхи їх вирішення, аналізувати історії самостійно або з педагогом.

На відміну від звичайної історії, сторітеллінг використовується з метою досягнення мети. Інформація подається таким чином, щоб заінтригувати слухачів (читачів) і залучити їх до процесу сторітеллінгу.

Розглянемо основні причини використання сторітеллінгу в освітньому процесі:

1. Різноманітність освітніх форм: грамотне використання сторітеллінгу зробить будь-яке заняття більш цікавим.

2. Включеність у процес: техніка розповіді представлена у формі дискурсу, тобто розповіді викликають інтерес у здобувачів, розвивають уяву, мовлення, допомагають запам'ятовувати матеріал.

3. Використання в проектній діяльності: сторітеллінг можна використовувати у спільній проектній діяльності студентів, розвиваючи навички роботи в команді [1; 2].

Цифровий сторітеллінг – це мистецтво захоплюючого сторітеллінгу з використанням сучасних мультимедійних інструментів: графіки, аудіо, відео та веб-дизайну. Цифрова історія має свої правила:

- занурення в історію: учасники повинні відчувати себе причетними до історії;

- глибоке вивчення теми: учасникам важливо не лише отримати відповіді на питання «що?», «де?», «коли?», а й зрозуміти передісторію, отримати відповіді на питання «чому?»;

- інтерактивність: учасникам має бути надана можливість взаємодіяти з матеріалом: керувати інфографікою, редагувати фото, коментувати тощо [5];

- дизайн: весь контент повинен бути чітко структурований.

Основні елементи цифрового сторітеллінгу:

- автор повинен мати чітку точку зору;

- має бути інтрига (головне питання, на яке дається відповідь наприкінці);

- емоційна складова (такі історії запам'ятовуються найкраще);

- ключове питання, яке утримує увагу глядача і на яке буде дана відповідь в кінці історії;

- ретельний підбір візуальних засобів, за допомогою яких буде створюватися цифрова історія, не потрібно перевантажувати аудиторію великою кількістю відеоінсталяцій (їх вибір має бути обґрунтованим), обов'язково має бути присутня повнота;

- ритм розповіді має бути динамічним, щоб утримувати увагу слухачів.

Мультимедійна історія для техніки цифрового сторітеллінгу може створюватися як колективно, так й індивідуально. Різноманіття програм дає можливість підібрати технологію створення цифрового сюжету в залежності від теми завдання і рівня комп'ютерної грамотності. Онлайн-сервіси допомагають створювати історії з графічними, анімаційними та іншими елементами. Існує наступний алгоритм створення цифрової історії: розробка концепції, збір та аналіз інформації, створення історії, інсталяція, презентація проекту, зворотній зв'язок.

Отже, цифровий сторітеллінг – це чудова можливість не лише цікаво провести практичне заняття, а й дати студентам можливість проявити свої навички у використанні сучасних технологій, креативність та уяву. Використання

цифрового сторітеллінгу в освіті сприяє розвитку ключових компетентностей XXI століття, вдосконаленню таких навичок як робота в команді, критичне мислення, креативність, компетентностей у сфері цифрової, інформаційної, технологічної та медіаграмотності.

Список використаних джерел

1. Бабюк Т.Й, Каньоса Н.Г. Проектна діяльність як форма взаємодії педагогів закладів дошкільної освіти та сім'ї // Актуальні питання у сучасній науці. Київ: Видавнича група «Наукові перспективи». Вип. № 6(24). 2024. С. 708-719. <http://perspectives.pp.ua/index.php/sn/article/view/12366/12427>
2. Технології формування Soft Skills в системі професійної підготовки педагога: навч. посіб. / Т.Й.Бабюк, Н.Г. Каньоса, С.М.Бабюк. Кам'янець-Подільський: Видавець Ковальчук О.В., 2023. 222 с. <http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/7499>
3. Федик Т.В. Цифровий сторітеллінг – основний інструмент навчання та спілкування XXI століття. Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems. Вип. 74. 2025. С. 58-66. <https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/view/5682>
4. Baldwin S., Ching Yu-Hui. Interactive Storytelling: Opportunities for Online Course Design. TechTrends. № 61 (2). 2017. P. 179-186. https://scholarworks.boisestate.edu/edtech_facpubs/158/
5. Dudacek O. Transmedia Storytelling in Education. Procedia – Social and Behavioral Sciences. 2015. Vol. 197. P. 694-696. https://www.researchgate.net/publication/282599458_Transmedia_Storytelling_in_Education
6. Potapchuk T., Boryn G., Pukas I., Kanosa N., Babiuk T., Hordiichuk M. Technology of Training of Future Teachers of Preschool Education Institutions to Work with Creatively Gifted Children. Khazar Journal of Humanities and Social Sciences. №26 (4). 2023. P. 145-174. <https://ejournal.khazar.org/index.php/kjhss/article/view/124>
7. Tyler S., Moore S. Storytelling to Ignite Learning. Germanic Philology. Journal of Yuriy Fedkovich Chernivtsi National University. 2024. P. 149-161. <https://doi.org/10.31861/gph2024.848.149-161>

**ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ВИКЛАДАННЯ ОСВІТНІХ КОМПОНЕНТІВ З
ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ ТА
СТОМАТОЛОГІВ**

Баєва Олена Вікторівна,
д.біол.н., професор, завідувач кафедри
Зеленцова Світлана Миколаївна,
к.іст.н., доцент
Коваленко Ольга Олександрівна,
к. н. держ. упр., доцент
Кривенко Євгеній Миколайович,
к.мед.н. доцент
(ПВНЗ «Київського медичного університету»)

Інформаційні технології – це синонім сьогодення, а саме він точно характеризує життя і потреби сучасного суспільства. Активному розвитку процесу діджиталізації сприяла ситуація, що склалася у світі через пандемію коронавірусу та запровадження військового стану в Україні, які в свою чергу мали негативний вплив на якість навчального процесу. Таким чином виникла гостра потреба в глобальній трансформації всіх процесів, що відбуваються в усіх сферах життя, в тому числі і викладанні громадського здоров'я у вищих навчальних закладах. Це все обумовило необхідність обов'язкового використання цифрових технологій в освіті. На початку XXI століття створено нові форми передачі знань і збереження інформації у хмарних технологіях [3]. Не менш актуальним, у сучасному світі стає завдання захисту людини від негативних наслідків прогресу науки та техніки, гібридної війни. Різко загострюється необхідність адекватної та дієвої реакції на проблеми сучасності: екологічні, етичні, соціальні та медичні. У цьому зв'язку актуалізується знання про громадське здоров'я. Реалії сьогодення вимагають змін у системі навчання здобувачів закладів вищої освіти, оскільки якісне і доступне викладання матеріалу ускладнюється без застосування можливостей, які надають комп'ютерні та інформаційні технології [4]. Зв'язок змін процесу діджиталізації суспільства у взаємодії із закладами вищої освіти є загальноприйнятим думкою. Компонентами діджиталізації університетів, у тому числі й медичного спрямування, викладання громадського здоров'я, є: 1) онлайн-освіта; 2) електронні освітні ресурси; 3) Performance (виконання, дія) – це безпосередньо сам матеріал; 3) електронний документообіг; 4) навчання з використанням симуляційних класів; 4) Self-assessment (самооцінювання) – тобто перевірка засвоєних знань; 5) формування компетенцій, необхідних у цифровому світі [2]. В науковому плані громадського здоров'я становить знання, що динамічно змінюються та трансформуються, залежно від досягнень медичної науки та соціальних викликів. Експансивно постійно розширюється коло етичних проблем в сучасній медицині, що насамперед пов'язано з бурхливим розвитком новітніх медичних технологій, які радикально впливають та змінюють не лише довкілля, а і власне природу людини, створюють конфлікт інтересів наукової

новизни та захисту прав людини. Таким чином, вища медична освіта націлена на досягнення трьох взаємообумовлених та взаємопов'язаних цілей: по-перше, дати студентіві знання, уміння та навички з найважливіших розділів медицини, що відповідають сучасному науковому рівню; по-друге, розвинути прагнення до постійного підвищення рівня знань, здібностей до самоосвіти, самовдосконалення та актуалізації професійного статусу в обраній спеціальності; по-третє, створити умови для розвитку ініціативної, творчої особистості, моральної особистості лікаря, що особливо важливо для медичної освіти, яка включає принципи поваги прав людини та її основних свобод. Формування взаєморозуміння, терпимості, співчуття незалежно від расових, релігійних, мовних та інших відмінностей, є основним моральним компонентом професії лікаря. Все активніше підкреслюється необхідність гуманізації медицини (громадського здоров'я) та пошуку нових моделей медичної освіти, що відповідають сучасним вимогам розвитку прогресу у науковому та суспільному житті. Взаємовідносини між медициною та освітою отримують нову сутність з появою інтегративного концепту біоетики, що має багаторівневий соціальнофілософський статус [1].

Активне використання інформаційних технологій, в умовах військового стану, при вивченні основ громадського здоров'я, сприяє розвитку здатності: до вибору стратегії спілкування; працювати в команді; до розвитку навичок міжособистісної взаємодії; до абстрактного мислення; аналізу та синтезу, вчитися і бути сучасно навченим. Це все дає можливість майбутнім лікарям отримати практичні навички та здатності: діяти соціально відповідально, з громадською свідомістю; до проведення лікувально-евакуаційних заходів; до проведення санітарногігієнічних та профілактичних заходів; до планування профілактичних та протиепідемічних заходів щодо інфекційних хвороб; до обробки державної, соціальної, економічної та медичної інформації; до проведення епідеміологічних та медико-статистичних досліджень здоров'я населення; до оцінювання впливу навколишнього середовища на стан здоров'я населення (індивідуальне, сімейне, популяційне та в умовах військових загроз). Основними викликами, з якими можуть зіткнутись вищі навчальні заклади, наступні: 1) необхідність забезпечення викладання іноземною мовою; 2) необхідність розробки нових технологій навчання, упровадження дистанційних електронних платформ та мотивації навчання (як для викладачів так і для студентів); 3) діджиталізація: створення єдиного, всебічного цифрового освітнього середовища університету. Окрім викликів, які спікатимуть вищі навчальні заклади, необхідно виділити групу основних ризиків діджиталізації освіти. Основними ризиками діджиталізації є: 1) ризики, пов'язані з втратою навичок запам'ятовування й аналізу наданого матеріалу; 2) ризики безконтрольного використання цифрових технологій на практиці; 3) ризики можливого скорочення розумових здібностей; 4) ризик розвитку «екранної залежності»; 5) ризики погіршення здатності сприймати більші обсяги інформації внаслідок «дайджест-манії»; 6) ризики витіснення живої комунікації 7) ризики, пов'язані зі здоров'ям (розвиток психологічної нестабільності, погіршення зору та розлади ЦНС); 8) ризики маніпулювання та спотворення інформації; 9) ризики

системних збоїв; 10) загрози, пов'язані кіберзлочинністю [6-7]. Водночас, окрім існуючих викликів та ризиків, не менш вагомими перевагами діджиталізації вищої освіти з організаційно-економічної точки зору, є: підвищення ефективності адміністративних процесів; створення єдиної інформаційно-освітньої платформи що спрощує пошук даних; забезпечення безперервності навчального процесу, навіть у випадках надзвичайних ситуацій (військового стану, карантин тощо); збільшення швидкості реагування на зауваження та побажання здобувачів вищої освіти; покращення доступності та сприяння кращому обміну інформацією з колегами у межах України та по всьому світу [5]. Отже, освіта сьогодні, стоїть на порозі величезних перетворень, які будуть обумовлені подальшою інтеграцією нових технологій в навчальний процес. З одного боку, перебуває в стані активного пошуку найбільш ефективної моделі їх впровадження, з іншого, застосовує принципи найменш хворобливого поєднання традицій із інноваціями, а саме діджиталізацію. Процес діджиталізації є викликом, адже він не тільки полягає у впровадженні технологічних рішень, а вимагає від користувачів і організацій, зміни світогляду.

Список використаних джерел

1. Ащеулова Т.В., Амбросова Т.М., Компанієць К.М., Смирнова В.І., Кочубей О.А. Трансформація контенту дисципліни основи біоетики та біобезпеки в Харківському Національному медичному університеті. Матеріали реферативної конференції присвяченій засновнику біоетики В.Р. Поттеру «Феномен біоетики та біобезпеки як індикатор стану медичної науки». м.Харків, 2019 р. С. 8-10.
2. Варжанський І. Виклики діджиталізації для закладів вищої освіти. URL: <http://confmanagement.kpi.ua/proc/article/view/201149>.
3. Гангур В.В., Антонець О.А., Антонець М.О. Вплив діджиталізації на навчальний і виховний процес кафедри рослинництва. Матеріали 52-ї науково-методичної конференції викладачів і аспірантів «Модернізація освітньої діяльності та проблеми управління якістю підготовки фахівців в умовах діджиталізації». м.Полтава : ПДАА 2021. С. 15-16.
4. Діджиталізація освіти – компетенції XXI століття. URL: <https://vseosvita.ua/library/didzitalizacia-osviti-kompetencii-hhi-stolitta-172970.html>.
5. Інформаційно-ресурсне забезпечення освітнього процесу у вищій школі в умовах діджиталізації суспільства. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/informacijno-resursne-zabezpechennya-osvitnogoprosesu-u-vishij-shkoli-v-umovah-didzhitalizaciyi-suspilstva>. 381
6. Digital Technologies in Education. URL: <https://ec.europa.eu/jrc/en/digital-education-policies> (Дата звернення 28.12.2020).
7. Pearce Nick and Weller Martin and Scanlon Eileen and Kinsley Sam Digital scholarship considered: how new technologies could transform academic work . Durham Research Online, 2011. V 16 , No1. P. 72-80. <https://journals.uregina.ca/ineducation/issue/view/10> (Дата звернення 8.05.2022).

**СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ А6 СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Дмитрієва Оксана Іванівна

Кандидат педагогічних наук, доцент

(Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка)

Серйозні виклики, пов'язані з воєнним станом, які переживає нині Україна, не минули жодного її громадянина. Постійний стрес, напруження, хронічна втома, неможливість спокійної продуктивної праці та повноцінного відпочинку накладають негативний відбиток на усі сфери життєдіяльності сучасного українського суспільства. Не є винятком і освіта, у тому числі й вища освіта. Проте, навіть у такі важкі часи, освітяни максимально стараються оптимізувати свою професійну діяльність таким чином, щоб мати можливість надавати якісні освітні послуги здобувачам освіти, у тому числі й вищої освіти, які є майбутнім педагогічним потенціалом, що у подальшому забезпечить освіту своїм учням, вихованцям, у тому числі, дітям з особливими освітніми потребами. Незважаючи на те, що повномасштабна війна триває уже більше як три роки, ми продовжуємо навчати наших здобувачів вищої освіти, адже усвідомлюємо: війна закінчиться, а надавати якісні освітні послуги дітям з особливими освітніми потребами буде необхідно. Тому й професорсько-викладацький склад факультету спеціальної освіти, психології і соціальної роботи Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка продовжує і в такий складний час готувати майбутніх корекційних педагогів, усвідомлюючи важливість і необхідність підготовки майбутніх кадрів спеціальної освіти. Звичайно, в умовах війни цей процес має свої особливості, визначення яких є метою даної публікації.

Вагомою умовою якісної підготовки майбутніх педагогічних кадрів корекційних педагогів в умовах повномасштабної війни є турбота про збереження життя та здоров'я кожного здобувача вищої освіти.

Усі вимоги до організації навчання є визначеними у основних документах нашого університету, зокрема у таких, як: «Положення про організацію освітнього процесу в К-ПНУ»[1], «Положення про дистанційну освіту в К-ПНУ»[2] тощо. Варто наголосити, що освітній процес у Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка відбувається у очному форматі, усі заняття проводяться в аудиторіях, усі види практичної підготовки, передбачені навчальними планами, відбуваються безпосередньо у закладах освіти. Крім того, здобувачі вищої освіти мають можливість проходити практичну підготовку за кордоном, зокрема, у Республіці Польща.

Важливою складовою, що обумовлює відчуття захищеності і безпеки наших здобувачів вищої освіти в умовах сьогодення є діяльність кураторів академічних груп, з якими здобувачі вищої освіти мають можливість постійного зв'язку.

З метою недопущення заглиблення здобувачів вищої освіти у стресовий стан у нашому університеті функціонує соціально-психологічна служба, завданням

якої є психологічний супровід усіх учасників освітнього процесу. Основними напрямками діяльності фахівців соціально-психологічної служби є психодіагностичний; консультаційний; психопрофілактичний. Кожен учасник освітнього процесу може прийти у консультаційний день або звернутися з індивідуальним запитом за телефонами наших фахівців-психологів, які працюють у службі.

З початком війни різко зріс попит на такі напрями роботи: робота з травмою; робота з втратою; робота з посттравматичним стресовим розладом.

Тому фахівцями соціально-психологічної служби постійно здійснюються:

- 1) консультативна психологічна підтримка учасників освітнього процесу КПНУ імені Івана Огієнка, форма проведення: очно і онлайн;
- 2) корекційно-відновлювальні та профілактичні заходи психологічного спрямування;
- 3) діагностична робота.

Запитів на отримання індивідуальної допомоги є досить багато, в тому числі й від внутрішньо переміщених осіб із Запорізької, Донецької, Луганської, Херсонської областей, які навчаються у нашому університеті. Усім їм надано гуртожиток для проживання, усі, хто звернувся із відповідними заявами, отримують соціальну стипендію, з кожним була проведена робота кураторами та працівниками соціально-психологічної служби, їм постійно надається уся необхідна підтримка та допомога задля забезпечення для них комфортного освітнього процесу.

В умовах постійної фізичної загрози не можна недооцінювати важливість можливості перебувати в укритті під час небезпеки, тому усі корпуси університету забезпечені укриттями.

Постійне перебування викладачів у стресовій ситуації і неможливість проявити власні емоції занепокоєння, страху, хвилювання обумовлюють ще одну особливість реалізації навчального процесу в умовах війни, а саме, необхідність підтримки і допомоги тим людям, які, власне, й забезпечують освіту майбутніх корекційних педагогів – викладачів.

Викладачі нашого факультету мають можливість звернутися до фахівців соціально-психологічної служби, а також пройти спеціальні тренінгові заняття або й брати участь у проектах, одним із яких стала програма підтримки «Поруч»: «навчання технік зіткнення для батьків, осіб, що їх замінюють та спеціалістів, які працюють з дітьми», що реалізується за підтримки Представництва Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні. Викладачі факультету мали змогу протягом трьох тижнів двічі на тиждень брати участь у тренінгових заняттях, з'ясувати, як стрес впливає на мозок, опрацювати техніки «Безпечне місце», «Нормальні реакції на ненормальні події», «Ритуали», «Дихання по квадрату» тощо. Ці техніки викладачі пізніше застосовували на тренінгових заняттях із здобувачами вищої освіти, що також позитивно впливало на їхній стан, настрій та самопочуття.

Разом з тим ми прагнемо активно здійснювати виховну роботу з нашими здобувачами вищої освіти, вагоме місце у якій відводимо національно-

патріотичному вихованню. Це і бесіди про сучасний стан в Україні, відеозвернення до наших захисників, тематичні вечори, години спілкування до Дня захисника Вітчизни, Дня українського козацтва, участь у виготовленні окопних свічок, написання листів Героям, літературні вечори «Вірші, обпалені війною», участь у волонтерських акціях тощо.

Таким чином нині ми прагнемо працювати, забезпечувати якісну освіту нашим здобувачам, враховуючи усі особливості цього процесу в умовах воєнного стану, надавати їм всебічну підтримку і таким чином наближати нашу неминучу Перемогу у цій страшній війні.

Список літературних джерел

1. Положення про організацію освітнього процесу в К-ПНУ. URL: <https://drive.google.com/file/d/1ZbMN35h-7ZSJBBOVvL2bTCaLtRbcQA86/view>
2. Положення про дистанційне навчання в К-ПНУ. URL: <https://drive.google.com/file/d/1ZbMN35h-7ZSJBBOVvL2bTCaLtRbcQA86/view>
3. Положення про соціально-психологічну службу К-ПНУ. URL: <https://sps.kpnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/10/polozhennia-pro-sotsialno-psykholohichnu-sluzhbu.pdf>

МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ МАГІСТРАТУРИ ДО МІЖКУЛЬТУРНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Кентеш Іштван Степанович

Аспірант кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту
(Мукачівський державний університет)

Гуманізація процесу формування готовності до міжкультурної взаємодії здобувачів фахової магістратури має на увазі використання новітніх технологій, активних методів навчання, які б формували мотиви освітньо-мистецької діяльності, сприяли виявленню й розвитку творчого потенціалу здобувача освіти, самореалізації його особистості; включали в процес пізнання сфери емоцій, сприяли розвитку співробітництва.

Становлення сучасної фортепіанної освіти в Україні обумовлене новітніми тенденціями розвитку музичного мистецтва, естетикою інструментального виконавства та модернізацією системи професійної підготовки студентів-піаністів у закладах вищої освіти. Саме тому, розкриття сутності готовності до міжкультурної взаємодії у процесі професійного становлення майбутнього викладача фортепіано й виконавця-піаніста в умовах фахової (фортепіанної) магістратури є актуальним питанням.

Навчання в магістратурі змінює соціальний статус особистості, соціальні функції, види діяльності, стимулює професійний розвиток майбутніх фахівців, включення їх у різні сфери професійно-творчих відносин в умовах полікультурного середовища, що потребує мобілізації внутрішніх ресурсів, здібностей індивіда та призводить до переоцінки багатьох цінностей. В результаті чого починають формуватися професійні цінності [1, с.6].

Фахова підготовка – це підготовка кваліфікованих, конкурентоспроможних фахівців із високим рівнем професійних знань, умінь, навичок і мобільності, що відповідає вимогам науково-технічного прогресу та ринковим відносинам; виховання соціально активних членів суспільства, формування в них наукового світосприйняття, творчого мислення, кращих людських якостей, національної свідомості і є головним завданням професійної освіти.

Аналіз наукових досліджень свідчить, що розробка системи фахової підготовки у вищій школі здійснюється за такими напрямками:

- науково-теоретичні основи формування особистості фахівця з музичного мистецтва в процесі професійної підготовки (О.Пехота, О.Хижко та ін.);
- питання професійної підготовки та діяльності викладачів (М.Євтух, О.Дубасенюк, І.Зяюн, Н.Ничкало, Т.Сущенко та ін.);
- визначення науково обґрунтованого змісту професійного навчання, змісту музично-педагогічних знань та вмінь (Г.Падалка, О.Реброва та ін.);
- шляхи удосконалення освітньо-мистецького процесу у закладі вищої освіти (О.Олексюк, Н.Попович, Л.Хоружа та ін.);

- методи професійного самовиховання та розвитку виконавської техніки піаніста (Л.Бондаренко, О.Прищеп, Є.Черняк та ін.);

- педагогічна взаємодія у процесі професійної підготовки здобувачів магістратури (А.Бойко, В.Гриньов, Л. Кондрашова та ін.).

На основі аналізу праць учених можна визначити складові змісту фахової підготовки та її мету. Так, фахова підготовка розглядається вищезазначеними науковцями як:

- система педагогічних та організаційних заходів, які забезпечують формування в особистості професійної спрямованості, системи знань, умінь, навичок, що лежать в основі професійної готовності особистості, яка вважає себе підготовленою і здатною виконувати певну професійну діяльність та бажає її виконати;

- процес професійного зростання майбутніх фахівців;

- засіб розвитку індивідуального потенціалу особистості, її резервних сил, пізнавальної та творчої активності на підставі оволодіння загальнонауковими та професійно значущими знаннями, вміннями й навичками;

- освітній процес, спрямований на формування в майбутніх фахівців необхідних знань, умінь і навичок, відповідних норм поведінки та професійних якостей, необхідних для продуктивної професійної діяльності.

Головною метою навчання в магістратурі окрім підготовки фахівця до викладання у вищому навчальному закладі стає всебічне розкриття його особистого та професійного потенціалу у процесі професійної самореалізації.

Як наголошують А.Кравченко [2], О.Реброва [3] важливою складовою процесу професійної самореалізації магістрів-піаністів є формування власного стилю діяльності. Сформований індивідуальний стиль діяльності (як виконавської, так і педагогічної) передбачає повне усвідомлення магістром своїх індивідуальних особливостей, типу темпераменту, здібностей, виконавських можливостей. Це можливе, наголошують автори, завдяки ретельному самоаналізу та саморегуляції особистих та професійних якостей. З іншого боку, наявність індивідуального стилю є передумовою ефективної міжкультурної взаємодії та творчої самореалізації магістра у професійній діяльності.

Отже, розмаїття сучасного світу актуалізує проблему готовності майбутніх фахівців, зокрема здобувачів магістратури до конструктивної взаємодії та міжкультурного порозуміння. Міжкультурна взаємодія являє собою сукупність знань, навичок та умінь, за допомогою яких індивід може успішно взаємодіяти з партнерами інших культур як на особистісному, так і на професійному рівні. Процес міжкультурної взаємодії є надзвичайно складним. Тому у процесі фахової (фортепіанної) підготовки здобувач повинен набувати навичок готовності включитися у нього та ефективно реалізувати міжкультурну комунікацію. Для цього у нього має бути сформована низка компетенцій.

Література:

1. Кентеш І. С. Особливості формування готовності до міжкультурної взаємодії здобувачів магістратури у процесі фахової (фортепіанної) підготовки.

Проблема сучасних трансформацій. Серія: педагогіка та психологія. Чернігів, 2024. № 5. С. 3–7. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-9199-2024-5-01-01>

2. Кравченко А. І. Виконавська інтермедіальність: дискурс художньо-технологічної креативності в музичному мистецтві ХХІ століття. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2020. Вип. 29. Том 5. С. 107–111.*

3. Реброва О. Є. Художній контент фортепіанної підготовки майбутніх бакалаврів музичного мистецтва. *Модерні пошуки у просторі мистецтва. 2023. Випуск 1 (2). С.52–58.*

СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ДЛЯ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Лебідь Інна Юхимівна

Кандидат педагогічних наук, доцент

(Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка)

Усвідомлення організаційної культури дозволяє краще зрозуміти освітнє середовище ЗО, його функціонування, призначення на ринку, і не лише те, що відбувається, але й, чому це відбувається.

Організаційна культура закладу освіти – це система цінностей, норм, традицій, правил і моделей поведінки, які поділяють співробітники (колеги), здобувачі освіти та інші учасники освітнього простору. Вона формує унікальне середовище закладу освіти, визначає його імідж і впливає на ефективність роботи всіх його учасників.

Тому розгляд питання організаційної культури ЗО як інструменту управління є важливим і актуальним. Зважаючи на велике практичне значення цієї проблеми і значний інтерес до неї фахівців-практиків з управління ЗО, проводяться масштабні наукові дослідження. Найчастіше вітчизняні науковці розглядають організаційну культуру як важливий аспект забезпечення ефективного управління ЗО (М. Дороніна, А. Доронін, А. Воронкова, Н. Гавкалова, В. Ковальова), як необхідну складову формування інтелектуального капіталу (О. Бутнік-Сіверський, С. Шкарлет, І. Мойсеєнко, Г. Жаворонкова), як складову прагматичного підходу у менеджменті, необхідну умову забезпечення етики ділової взаємодії (Є. Ходаківський, Г. Чайка).

Вивчення організаційної культури посилює розуміння цінності людського капіталу, де в центр уваги ставиться особистість, її потреби та очікування, визнання необхідності активнішого залучення учасників освітнього процесу, довіри до них. Висока організаційна культура може бути ефективнішою, ніж будь-який формальний структурний контроль. Чим сильніша організаційна культура ЗО, тим менше менеджменту потрібно приділяти увагу розвитку формальних правил поведінки, та тим більша ймовірність ефективної діяльності колективам. Організаційна культура закладається у підсвідомості учасників освітнього процесу та визначає стиль поведінки колективів.

В організаційній культурі кристалізуються найбільш успішні, життєздатні, перевірені досвідом зразки мислення, поведінки, прийняття рішень та взаємовідносин, які підтримуються і в процесі природного розвитку ЗО, і свідомими зусиллями керівників та учасників освітнього процесу. Саме це дає підстави вважати, що культура ЗО є, по суті, найціннішим і незамінним мотиваційним ресурсом розвитку. Організаційна культура пронизує всю організацію як по вертикалі, так і по горизонталі, вона є одночасно і продуктом життєдіяльності ЗО, і фактором, який обумовлює параметри ефективності такої діяльності. Отже, в сучасних умовах, головним завданням менеджменту стає позиціонування ЗО у суспільстві.

Для досягнення цієї мети вирішальне значення має організаційна культура як набір принципів і цінностей, який дозволяє ідентифікувати ЗО і відрізнити його від інших. Саме такий підхід до управління дає можливість створити ЗО необхідну репутацію, а отже, отримати суттєві переваги в перспективі, адже в сучасних умовах для забезпечення успіху ЗО керівник повинен фокусуватись не стільки на «конкуренцію не стільки між ЗО, скільки між їх організаційними формами і корпоративними культурами».

Отже, узагальнені погляди провідних науковців щодо організаційної культури закладу освіти дозволяють виокремити її елементи:

- місія та цінності – головні ідеї, що визначають діяльність закладу;
 - норми та традиції – правила поведінки, що підтримують атмосферу взаємоповаги та відповідальності;
 - комунікації – стиль взаємодії між керівництвом, педагогами, здобувачами освіти та громадою;
 - лідерство – роль керівника у формуванні атмосфери довіри та співпраці;
 - символіка та атрибути – логотип, девіз, корпоративний стиль тощо.
- Вважаємо, що усвідомлення організаційної культури дозволяє:
- діяти ефективніше та результативніше, враховуючи тенденції, загрози та можливості;
 - протидіяти стереотипам, які обмежують можливості людини;
 - усвідомити причетність особистості до колективної діяльності, свою невід'ємність;
 - побудувати позитивний імідж ЗО;
 - визначити правильну систему мотивації учасників освітнього процесу;
 - встановити місію та цілі ЗО, побудувати організаційні цінності та ідеали;
 - зрозуміти індивідуальну та колективну поведінку, усвідомити стиль керівництва та питання лідерства.

Зазначимо, що організаційна культура закладу освіти впливає на:

1. Формування позитивного іміджу. Організаційна культура створює унікальний стиль закладу освіти, що приваблює здобувачів, батьків і потенційних партнерів.

2. Мотивація персоналу та здобувачів освіти. Висока організаційна культура сприяє залученню педагогів до активного розвитку та підвищенню рівня їхньої професійної відповідальності.

3. Підвищення якості освіти. Культура, що підтримує інновації, співпрацю та відкритість до змін, позитивно впливає на освітній процес.

4. Зміцнення корпоративного духу. Організаційна культура сприяє створенню єдиної команди педагогів та здобувачів, що працюють на спільний результат.

5. Адаптація до змін. Гнучка культура допомагає закладу освіти швидко реагувати на зміни в освітній сфері та суспільстві.

Таким чином, організаційна культура є невід'ємною складовою ефективного функціонування сучасного закладу освіти, впливаючи на його розвиток, конкурентоспроможність та успішність у довгостроковій перспективі.

ОКРЕМІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ У
ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ
УЗАГАЛЬНЮВАТИ, ДАВАТИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯМ

Лоюк Оксана Вікторівна

Кандидат педагогічних наук, доцент

(Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини)

Формування у здобувачів початкової освіти дослідницьких умінь узагальнювати та давати визначення поняттям є важливим компонентом розвитку критичного мислення, пізнавальної активності та інтелектуальної самостійності дитини. Означені уміння сприяють глибшому розумінню навчального матеріалу, встановленню зв'язків між явищами та об'єктами. Вміння узагальнювати допомагає структурувати знання, а формування власних визначень сприяє розвитку логічного мислення, що є основою для подальшого навчання та соціалізації дитини в сучасному інформаційному суспільстві.

Сенситивним періодом для формування дослідницьких умінь узагальнювати та давати визначення поняттям є молодший шкільний вік. Саме в цей віковий період відбувається перехід від наочно-образного до абстрактного мислення, що створює сприятливі умови для формування уміння аналізувати, порівнювати, виокремлювати головне та формулювати власні висновки. Окрім того, природна допитливість молодших школярів також сприяє ефективному опануванню дослідницьких умінь.

На думку вітчизняних психологів О. П. Сергеєнкової, О. А. Столярчук, О. П. Коханової, О. В. Пасеки, «уміння – здатність до дії, яка ще не досягла найвищого рівня сформованості й здійснюється повністю свідомо» [2, с. 189].

Дослідницькі уміння С. Буднік трактує як «сукупність інтелектуальних і практичних дій, що визначають готовність особистості виконувати розумові та практичні дії, які відповідають дослідницькій діяльності, з використанням знань і життєвого досвіду, осмисленням мети, умов, засобів діяльності щодо вивчення процесів, фактів, явищ» [1, с. 132].

Уміння узагальнювати – це дослідницьке вміння встановлювати спільні ознаки та закономірності між об'єктами, явищами чи поняттями, виокремлювати головне й істотне, об'єднувати окремі елементи в категорію та формулювати узагальнені висновки на основі аналізу отриманої інформації.

Уміння давати визначення поняттям – це дослідницьке вміння чітко і логічно формулювати сутність об'єкта, явища чи процесу через виокремлення його найсуттєвіших ознак, встановлення належності до певної категорії та розкриття його змісту в стислій, узагальненій формі.

Вікові особливості прояву у молодших школярів *умінь узагальнювати та давати визначення поняттям*:

1) *від 7 до 9 років*: *узагальнення*: діти в цьому віці можуть узагальнювати на основі конкретних спостережень; *визначення*: вони визначають поняття на основі конкретних ознак, здатні наводити приклади;

2) *від 9 до 11 років: узагальнення*: розвивається здатність до узагальнення на вищому рівні. Діти можуть узагальнювати не лише за конкретними ознаками, але й за ідеями або властивостями; *визначення*: учні можуть формулювати визначення понять, точніше використовувати слова та терміни.

Уважаємо, що до загальних засад формування у здобувачів початкової освіти *уміння узагальнювати та уміння давати визначення поняттям* належать: *структурні зв'язки*: важливо розвивати вміння розглядати поняття як частини систем та розуміти їхні взаємозв'язки; *контекстне розуміння*: важливо сприяти розвиткові умінь узагальнювати та давати визначення, враховуючи контекст та ситуації; *підтримка творчості*: заохочуйте дітей розглядати поняття з різних точок зору та шукати нетрадиційні зв'язки; *вільне обговорення*: сприяйте обговоренню та висловлюванню думок, щоб розвивати аналітичне мислення та вміння висловлювати власні думки.

Пропонуємо декілька вправ для розвитку умінь узагальнювати, давати визначення поняттям.

1. Вправа «Подорож у світ слова»

Мета: розвивати уміння узагальнювати та давати визначення поняттям.

Обладнання: аркуші паперу, олівці або ручки.

Інструкція для вчителя. Попросіть учнів скласти короткий вірш або оповідання, використовуючи загальні слова для опису різних предметів чи явищ.

2. Вправа «Який жанр?»

Мета: розвивати уміння узагальнювати та визначати жанри літературних творів.

Обладнання: книжечки з творами різних жанрів.

Інструкція для вчителя. Дати завдання учням прочитати твори, що належать до одного і того ж жанру, та визначити жанр, потім скласти загальну характеристику цього жанру.

3. Вправа «Мої враження»

Мета: розвивати уміння узагальнювати враження та почуття.

Обладнання: аркуші паперу, ручки.

Інструкція для вчителя. Дати завдання учням описати свої враження від останнього відвіданого заходу чи події та написати короткий висновок.

4. Вправа «Один день у моєму житті»

Мета: розвивати уміння узагальнювати та визначати події в хронологічному порядку.

Обладнання: аркуші паперу, ручки.

Інструкція для вчителя. Дати завдання учням описати свій типовий день та визначити основні події в хронологічному порядку.

5. Вправа «Мої улюблені речі»

Мета: розвивати уміння узагальнювати та визначати важливі речі в житті.

Обладнання. аркуші паперу, ручки.

Інструкція для вчителя. Дати завдання учням скласти список своїх улюблених речей або справ та визначити, чому вони важливі та улюблені.

Отже, молодший шкільний вік є сенситивним періодом для становлення дослідницьких умінь узагальнювати та давати визначення поняттям, оскільки саме в цей час активно формується здатність до аналізу, синтезу та абстрактного мислення. Ефективному розвитку означених умінь, що забезпечуватимуть успішне навчання та подальшу соціалізацію дітей у сучасному суспільстві, сприяють розроблені нами вправи.

Перспективами подальших наукових розвідок є проблема формування дослідницьких умінь узагальнювати та давати визначення поняттям у контексті опанування молодшими школярами змісту природничої, громадянської та історичної, соціальної і здоров'язбережувальної, технологічної, інформатичної, математичної, мовно-літературної освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти.

Список використаних джерел

1. Буднік С. Навчально-дослідницькі уміння: сутнісно-структурний аналіз. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія «Педагогічні науки»*. 2013. № 7. С. 130–133.
2. Загальна психологія : навчальний посібник / О. П. Сергєєнкова та ін. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 296 с.

ЛЕКЦІЯ ЯК ГОЛОВНА ЛАНКА ДИДАКТИЧНОГО ЦИКЛУ У ВИКЛАДАННІ ІСТОРИЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Шкода Наталя Анатоліївна

Кандидат історичних наук, доцент
(Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана
Хмельницького)

Лекція на сучасному етапі залишається провідною формою організації навчального процесу в закладах вищої освіти, зокрема в процесі викладання історичних дисциплін. Сьогодні, як і в попередні періоди, поряд із прихильниками є і противники лекційного викладу матеріалу.

Противники лекційної системи навчання висувають низку аргументів, які є небезпідставними. Серед них наступні – лекція привчає до пасивного сприйняття чужих думок, лекційне заняття гальмує самостійне мислення здобувачів вищої освіти; протягом лекційного заняття лише певна група здобувачів встигає осмислити навчальний матеріал, інші – тільки механічно записують інформацію. В цих аргументах є доля істини:

Прихильників лекційної форми організації навчального процесу набагато більше. Відмова від лекцій знижує рівень підготовки здобувачів, порушує системність протягом семестру. Тому лекція і досі продовжує залишатись провідною формою організації навчального процесу в закладах вищої освіти. Перелічені вище недоліки лекції можуть бути подолані правильною методикою і раціональною побудовою навчального матеріалу на занятті. Перевагами лекційного заняття є наступні: протягом лекції відбувається творче спілкування лектора з аудиторією, співтворчість, емоційна взаємодія; лекційне заняття активізує процес мислення здобувачів.

У навчальному процесі виникають ситуації, коли лекція не може бути замінена будь-якою іншою формою навчання: коли деякі теми підручника важкі для самостійного вивчення, відповідно потребують методичної переробки лектором; коли з певної історичної проблеми існують різні концепції та відповідно лекція необхідна для їх повного та об'єктивного вивчення; коли новий навчальний матеріал з певної теми не знайшов ще відображення в існуючих підручниках, або деякі його розділи застаріли; коли відсутні підручники з нових курсів і лекція є основним джерелом інформації; лекція є незамінною, коли особливо важливий особистий емоційний вплив лектора на здобувачів з метою вплинути на формування їх поглядів.

До лекційної форми висувається низка вимог – науковість та інформативність; аргументованість, наявність достатньої кількості переконливих прикладів, фактів, документів; виховна функція лекції; емоційність форми викладання, активізація мислення слухачів; чітка структура і логіка розкриття матеріалу. Важливою вимогою до лекції є методична грамотність її проведення – чітке формулювання головних положень, висновків; доступне викладання

матеріалу; пояснення нових термінів; використання різноманітних засобів навчання, зокрема аудіовізуальних методів.

Важливим питанням методики проведення лекції з історії є визначення її структури. Структура лекції залежить від змісту і характеру навчального матеріалу, але існує загальний структурний алгоритм. Цей алгоритм передбачає наступні складові – повідомлення на початку заняття плану лекції та його дотримання; доцільно пригадати зміст попередньої лекції, пов'язати його з новим матеріалом; чітко та повне розкриття питань теми з використанням низки різноманітних, найбільш оптимальних методів для вивчення матеріалу; необхідність формулювання по кожному положенню висновків, підкреслюючи це інтонацією; констатація загальних висновків, підсумків наприкінці лекційного заняття.

Лекція виконує низку наступних важливих функцій: 1) інформативна (освітня) функція – передача необхідних знань про предмет та їх аналіз із використанням новітніх наукових даних; 2) розвивальна функція – формування у здобувачів пізнавальної активності, залучення аудиторії протягом лекційного заняття до наукового пошуку, підводячи слухачів до самостійного усвідомлення здобутих висновків; 3) організаційна функція – лекція є найважливішою ланкою навчального процесу, поєднує всі елементи складного процесу пізнання, організовує й спрямовує процес засвоєння здобутих знань; 4) методологічна функція – забезпечення вироблення певного наукового підходу до предмета, вивчення предмету в його розвитку; 5) виховна функція – формування особистості майбутнього педагога, виховання в нього свідомої соціальної активності.

Важливим є питання класифікації лекцій. Найбільш поширеною є традиційна інформаційна лекція, на якій викладач пояснює готову інформацію, яку потрібно запам'ятати. В умовах розвитку освітньої системи з'явилась низка нових форм лекцій – лекція-візуалізація, лекція удвох, проблемна лекція, лекція-прес-конференція.

Лекція-візуалізація – це усна інформація, перероблена у візуальну форму. Протягом такої лекції викладач використовує комплекс демонстраційних засобів, який не тільки доповнює словесну інформацію, але й сам є носієм змістовної інформації (слайди, плівка, планшети, креслення та ін.). Наочні матеріали не тільки сприяють більш успішному запам'ятовуванню навчального матеріалу, але і дозволяють проникнути глибше в суть явищ. Суть такої лекції – це розгорнутий коментар підготовлених візуальних матеріалів.

Важливими є певна візуальна логіка, ритм подання матеріалу, його дозування, майстерність, стиль викладача. Важливо враховувати, що не будь-який матеріал доцільно розглядати на лекційному занятті.

На проблемній лекції викладач вводить нові знання як невідоме, яке потрібно розкрити протягом заняття. Викладач створює проблемну ситуацію, спонукає здобувачів до пошуку рішень проблеми, підводячи їх до розв'язання цієї

проблеми. Теоретичний матеріал на такій лекції подається у формі проблемної задачі. Здобувачі набувають в співробітництві з викладачем нові знання.

Лекція удвох є різновидом проблемної лекції, на якій матеріал викладається в діалозі, дискусії двох викладачів, відбувається обговорення теоретичних запитань двома спеціалістами, представниками двох різних наукових шкіл. Викладачі повинні продемонструвати культуру дискусії. Наявність двох джерел інформації змушує здобувачів порівнювати різні точки зору, робити вибір, приєднуватися до тієї чи іншої з них, розробити власну точку зору.

На лекції-прес-конференції викладач просить здобувачів задавати йому письмово запитання по цій темі. Здобувачі протягом 2-3 хвилин формулюють запитання і передають їх викладачу. Лекція викладається як зв'язний текст, викладач протягом лекції формулює відповіді на запитання здобувачів. Наприкінці лекції викладач здійснює аналіз відповідей.

При відвідуванні та обговоренні лекції викладача колегами виникає необхідність оцінити її якість. Ключовими критеріями оцінки якості лекційного заняття є наступні: зміст (науковість), методичні здібності лектора (чітка структура лекції, логіка викладу, наявність плану, доступність, аргументованість), керівництво роботою студентів (вимога конспектування, навчання студентів методиці записів), ораторська майстерність лектора (темп, грамотність мовлення, прийоми підтримання уваги – риторичні запитання, жарти), результативність лекції. Таким чином, лекції з історичних дисциплін, які викладають у закладах вищої освіти, сприяють ефективному засвоєнню історичних знань та посідають важливе місце в навчальному процесі.

MODERN TECHNOLOGIES

БЕЗЛОПАТЕВІ ВІТРОГЕНЕРАТОРИ: ТЕХНОЛОГІЇ, ПРИНЦИПИ РОБОТИ ТА
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Демченко Віталій Олександрович

Здобувач вищої освіти 2 курсу спеціальності «Прикладна механіка»
(Мукачівський державний університет)

Максютова Олена Володимирівна

Доктор філософії з економіки, старший викладач
(Мукачівський державний університет)

Глобальна енергетична криза, зростання попиту на електроенергію та необхідність зменшення викидів парникових газів стимулюють розвиток відновлюваних джерел енергії, серед яких вітроенергетика, яка є однією з найбільш перспективних галузей.

Однак традиційні лопатеві вітряки мають низку недоліків: високу вартість виробництва та монтажу, значний рівень шуму, вплив на міграцію птахів та потребу у великих відкритих територіях. В зв'язку з цим з'явилися безлопатеві вітрогенератори. Вони пропонують ефективне, безпечне й екологічне рішення для виробництва вітрової енергії.

Ідея створення безлопатевих вітрогенераторів не є новою. Вперше вона була висунута ще у середині ХХ століття. Але не отримала розвитку через відсутність необхідних технологій розробки.

Сучасні дослідження в цій сфері активізувалися у 2000-х роках ХХІ століття. Все через те, що інженери почали експериментувати з альтернативними способами перетворення кінетичної енергії вітру в електроенергію.

На даний час найвідомішими компаніями та стартапами, які працюють над даною технологією є:

1. Vortex Blades (Іспанія) – розробник першого віброгенератора;
2. Saphon Energy (Туніс) – пропонує концепцію вітрових дисків;
3. Altaeros Energies (США) – виробник повітряних турбін, що використовують ефект Магнуса.

Щодо вібраційних вітрогенераторів, то вони базуються на явищі аеродинамічного резонансу, коли потік вітру проходить повз вертикальну циліндричну конструкцію та викликає коливання, які передаються на електрогенератор.

Основними перевагами вібраційних вітрогенераторів вважаються: мінімальна кількість рухомих механічних частин, що приводить до мінімізації зносу; низький рівень шуму; компактність та простий монтаж.

Проте, недоліками при встановленні вібраційних вітрогенераторів є: значно менша ефективність у порівнянні з традиційними вітряками та необхідність налаштування під конкретні вітрові умови.

Розглядаючи вітрогенератори у формі диску виділяють такі переваги, як практично безшумну роботу установки та високий рівень ефективності, який перевищує ефективність звичайної вітрової установки.

Тарілка генератора являється чимось схожим на вітрило. Це вітрило під впливом вітру, за рахунок повітряних клапанів, здійснює коливальні рухи. Вони, в свою чергу, передаються на поршні гідравлічної системи, в якій енергія коливань перетворюється на високий тиск рідини. Накопичуючись в спеціальній ємності, під тиском, її енергія використовується для обертання гідравлічного приводу з електрогенератором, що виробляє електроенергію.

Дороговартість вітрогенераторів у формі диску обумовлюється складністю монтажу й обслуговування.

У технології вітрогенераторів з ефектом Магнуса використовується обертовий циліндр, який генерує підйомну силу завдяки ефекту Магнуса. Така конструкція дозволяє ефективно використовувати нестабільні вітрові потоки, що забезпечує підвищену стабільність роботи у мінливих вітрових умовах, вищу ефективність порівняно з віброгенераторами.

Потреба у додатковій енергії для обертання циліндра виступає одним з недоліків використання цієї технології.

Розвиток безлопатевих технологій може змінити ринок вітроенергетики, зробивши її доступнішою та екологічнішою. Вони пропонують новий підхід до виробництва енергії з вітру, усуваючи деякі проблеми традиційних вітряків, такі як шум та висока вартість монтажу та обслуговування.

Хоча й поки безлопатеві вітрогенератори поступаються своєю ефективністю лопатевим вітрогенераторам, потенціал для вдосконалення та адаптації до міських умов робить їх перспективною технологією майбутнього.

Список використаної літератури:

1. <https://vortexbladeless.com>
2. <http://www.saphonenergy.com>
3. <https://www.altaeros.com>
4. Габовда, О. В. Безлопатеві вітрогенератори-майбутнє вітроенергетики / О. В. Габовда // Сучасні тенденції розвитку науки й освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів [Електронний ресурс]: збірник тез доповідей за матеріалами IV Міжнародної науково-практичної конференції, м. Мукачево, 16 травня 2024 р. / гол. ред. Т. Д. Щербан. – Мукачево : МДУ, 2024. – С. 334-336.

BASICS OF HEALTH. PHYSICAL CULTURE AND SPORTS

ТЕХНОЛОГІЯ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ЗІ СПОРТИВНОЇ ГІМНАСТИКИ В
ПРОЦЕСІ НАВЧАЛЬНО-ТРЕНУВАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

Бабюк Сергій Миколайович

Кандидат педагогічних наук, доцент

(Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка)

Оволодіння спеціальною руховою підготовкою в процесі навчально-тренувальних занять з гімнастики при виконанні вправ на приладах багато в чому залежить від рівня фізичних якостей [1; 2; 5]. Вивчення та аналіз огляду спеціальної літератури та даних досліджень навчально-тренувального процесу з гімнастики засвідчив, що забезпечення спеціальної рухової активності студентів при виконанні вправ на приладах багато в чому визначається рівнем фізичних якостей, їх скоординованою взаємодією, і, перш за все, рухливістю в суглобах, проявом сили і координаційних здібностей, цілеспрямованістю і сміливістю [2; 3; 4].

Вправи на кожному приладі потребують певної специфічної структури здібностей. Для успішного оволодіння вправами на перекладині необхідна хороша рухливість в плечових суглобах, сила м'язів рук, черевного преса і спини. На паралельних брусах потрібна рухливість в плечових і тазостегнових суглобах, динамічна і статична сила м'язів рук і верхнього плечового поясу, силова витривалість. Освоєння стрибків вимагає хорошої стрибучості, координації рухів, орієнтації в просторі, рішучості і сміливості. У вільних вправах успіх залежить від рухливості всіх частин тіла, координації рухів і стрибків, а на кільцях – від прояву силових здібностей в динамічному і статичному режимах, рухливості в плечових і тазостегнових суглобах. Для виконання вправ на коні потрібно володіти високим рівнем координації рухів, рухливістю в тазостегновому суглобі, динамічною силою, силовою і координаційною витривалістю [2; 5].

С. Бабюк [1], І. Зеніна, В. Шишацька [2], Н. Ковальчук, В. Санюк, Н. Деделюк [3] за результатами досліджень обґрунтовано приходять до висновку, що в процесі оволодіння гімнастичними вправами особлива рухова, фізична і технічна підготовленість гімнаста проявляється в єдності, у взаємозв'язку. Авторами показано, що існує тісний зв'язок між значенням інтегрального показника вищезазначених здібностей та успішністю опанування гімнастичними вправами. При формуванні комплексної програми спеціальної рухово-технічної підготовки студентів 1-3 курсів особлива увага була приділена проблемі послідовного удосконалення фізичних якостей за рахунок раціонального розподілу часу, засобів і методів навчання в підготовчій та заключній частинах навчально-тренувальних занять навчальної дисципліни «Теорія і методика викладання гімнастики».

Упродовж чотирьох семестрів використовувалися вправи і комплекси загальної і спеціальної фізичної підготовки, сформовані на їх базі вправи

прикладної гімнастики. У наступних семестрах вся робота з розвитку рухових якостей вже базувалася на рекомендаціях і нормативних вимогах кваліфікаційної програми з фізичної підготовки для досліджуваної категорії. Матеріали педагогічних спостережень за рівнем рухової підготовки здобувачів, які брали участь в експерименті, дозволили виявити певну закономірність. У всіх студентів до заключного семестру результати значно зросли, незалежно від кількості і спрямованості рухових дій. Однак показники фізичної підготовки студентів контрольної групи достовірно не перевищували дані, зафіксовані нами у другому семестрі ($7,6 \pm 1,43$ та $7,11 \pm 1,11$ відповідно). При цьому результати експериментальної групи зросли більш суттєво ($P < 0,05$) і найбільш суттєво за швидкісними та силовими якостями, хореографічною підготовкою та координаційними здібностями. Ефективність запропонованої програми розвитку рухових якостей підтверджується прогресивною динамікою зростання показників «школи» рухів і фізичних якостей (на 16,7%). Це означає, що використовувані засоби тренування і своєчасний контроль за процесом «утилізації» вправ базової гімнастики в досліджуваних якостях ефективні і можуть бути рекомендовані для включення в робочі програми дисципліни «Теорія і методика викладання гімнастики».

Рухові навички студентів експериментальної групи формувалися шляхом багаторазового стереотипного повторення рухів або вивченої вправи в цілому в процесі навчання. При цьому ніяких істотних змін в структуру вправи не вносилося, вона виконувалася, як правило, в тих же умовах. Техніка виконання поступово, від семестру до семестру, наближалася до наміченої моделі, до техніки виконання вправ кваліфікаційної програми. Аналіз результатів контрольних результатів з багатоборства дозволив оцінити ефективність розробленої навчальної програми та виявити об'єктивні причини, що вплинули на них. Це підвищена моторика (координаційна – на 28,1% і хореографічна – на 16,5%) і фізична підготовка на 16,7% дозволили студентам експериментальної групи освоїти більш складну програму наступного семестру. Своєчасно приступити до вивчення елементів другого розряду і показати досить стабільний, вищий результат, який перевищує кваліфікаційний бар'єр на всіх приладах і середній бал ($7,15 \pm 0,54$ бала) з багатоборства у контрольній групі. Відзначимо, що більшість студентів контрольної групи не змогли у повній мірі освоїти вправи на коні, кільцях і брусах, що було зафіксовано нами на етапі попередніх досліджень. Середня оцінка на цих приладах коливається в межах $7,65 \pm 0,60$ балів. Це пов'язано, перш за все, з низькою фізичною підготовкою, зазначеною вище, а саме силовими і координаційними здібностями.

Досить високе значення взаємозв'язку і взаємного впливу більшості розглянутих компонентів зумовлено значним підвищенням спеціальної рухової підготовленості студентів експериментальної групи за рахунок раціонального використання ефективних засобів підготовки і методів навчання в процесі навчально-тренувальних занять. Підвищення координаційних здібностей

безпосередньо вплинули на успішність вивчення елементів програми та поступальний розвиток базових фізичних якостей.

Таким чином, проведене дослідження дозволило зробити висновок, що запропонований варіант раціонального розподілу засобів підготовки на навчально-тренувальних заняттях виявився найбільш продуктивним з точки зору послідовного розвитку спеціальних рухових якостей і вивчення вправ у видах гімнастичного багатоборства і свідчить про ефективність розробленої та експериментально обґрунтованої програми тренувань. Здобувачі, які були більш фізично підготовлені, ніж початківці, набагато легше освоювали вправи на силу і гнучкість, були більш рішучими і сміливими. При цьому вправи, що вимагають складної координації рухів, великої напруги м'язів і силової витривалості, давалися всім студентам набагато складніше і потребували більш тривалого процесу навчання і вдосконалення. Успішне вивчення гімнастичних вправ можливе, якщо тренер-педагог добре знає вимоги, які пред'являє до студентів спортивна гімнастика, а, отже, структуру здібностей, необхідних для успішного оволодіння вправами і спортивною майстерністю, динаміку цієї структури на різних етапах формування спортивної майстерності; особливості взаємозв'язку між здібностями особистості та психофізіологічними механізмами, що визначають цей взаємозв'язок; вміння оцінювати і розвивати здібності. При цьому багато що залежить від педагогічної майстерності тренера-викладача, якості навчання і виховання.

Список використаних джерел

1. Бабюк С.М. Рівнева класифікація рухових завдань гімнастичного характеру для уроків фізичної культури // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: наук. журнал / голов. ред. А. А. Сбруєва. Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2021. №2 (106). С. 46-56. <https://pedscience.spu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/10/7.pdf>
2. Зеніна І.В., Шишацька В.І. Спортивна гімнастика, як базовий засіб фізичної підготовленості студенток закладів вищої освіти. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Вип. 2 (130). 2021. С. 59-622.
3. Ковальчук Н.М., Санюк В.І., Деделюк Н.А. Гімнастика як засіб професійної підготовки студентів факультету фізичної культури, спорту та здоров'я. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Вип. 3 (110). 2019. С. 264-268. https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/16094/1/2019_2.pdf
4. Петренко Н.В., Стасюк Р.М. Ефективність впровадження засобів гімнастики в тренувальний процес у силових видах спорту. Педагогічна Академія: наукові записки. Вип. 14. 2025. С. <http://pedagogical-academy.com/index.php/journal/article/view/675>
5. Taneja K., Singla D. et al. Effect of Exercise training on Physical Fitness among Gymnastic Athletes: Systematic Review and Metanalysis. Medical Research Archives. №11(12). 2023. https://www.researchgate.net/publication/377131584_Effect_of_Exercise_Training_on_Physical_Fitness_among_Gymnastic_Athletes_Systematic_Review_and_Metanalysis

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ХІП-ХОПУ ВІД ТАНЦЮВАЛЬНОЇ СУБКУЛЬТУРИ МОЛОДІ ДО СУЧАСНОГО ВИДУ СПОРТУ

Балун Роман Миколайович

Аспірант кафедри теорії і методики фізичного виховання
(Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту)

Останніми роками у світі спостерігається потужна популяризація різних танцювальних стилів і напрямів, які поєднують в собі мистецтво і спорт. Яскравими прикладами є спортивні (бальні танці) та Брейкінг. Так, в 2015 році статус національної спортивної організації було надано Асоціації спортивного танцю України, а в 2017 році статус національної спортивної федерації отримала Всеукраїнська федерація танцювального спорту.

Брейкінг у 2018 році був представлений на Юнацьких Олімпійських іграх, де він отримав величезний відгук у молодіжній аудиторії. Це стало початком офіційного визнання брейкінгу як спорту. І у 2020 році Міжнародний олімпійський комітет включив брейкінг у програму Олімпійських ігор 2024 року в Парижі, що підняло його статус і популярність на новий рівень (Qualification system-Games of the XXXIII Olympiad – Paris 2024).

Брейк-данс, або брейкінг - стиль вуличного танцю, що з'явився в Південному Бронксі (Нью Йорк). Цей танець є однією з частин хіп-хоп культури, і є одним із найстаріших і найвідоміших стилів хіп-хоп танців. Включення брейкінгу у програму Олімпійських ігор 2024 року може дати потужний поштовх до розвитку хіп-хоп танців не лише як виду мистецтва, а і як нового сучасного виду спорту.

Існує багато танцювальних хіп-хоп напрямків серед яких Брейкінг, крампінг, папінг, локінг і саме хіп-хоп. В Україні хіп-хоп вже давно має змагальний формат в рамках багатьох організацій, таких як АСЕТУ, УФСТ, Нір-Нор International, UDance.

Історично, хіп-хоп, як субкультура, виник у 1970-х роках у маргіналізованих міських районах Нью-Йорка, зокрема в Бронксі, де молодь використовувала музичну творчість як інструмент самовираження та соціальної взаємодії. Поштовхом до його розвитку стала діяльність діджеїв, серед яких особливо необхідно відзначити Кool Herc. Він розробив техніку "breakbeats" – ізоляцію та повторення ритмічних сегментів музичних композицій, що сприяло появі танцювальних практик, зокрема брейкдансу. Такі імпровізовані заходи, що проводилися на відкритих майданчиках або в локальних закладах, стали першими осередками хіп-хоп культури, де діджеї відігравали центральну роль у формуванні її музичного фундаменту.

На подальших етапах хіп-хоп еволюціонував, диференціюючись на кілька автономних складових, що разом утворили комплексну субкультурну систему. Окрім діджеїнгу та реп-музики, сформувалися брейкданс – танцювальна форма з акцентом на фізичну вправність і акробатику, а також графіті – візуальний прояв, що виконував функцію естетичного та соціально-політичного

висловлювання. Кожна з цих складових розвивалася паралельно, зберігаючи власну специфіку, але водночас взаємодіючи в рамках єдиної культурної ідентичності. Jeff Chang у своїй книзі влучно написав що Хіп-хоп трансформувався з локального феномену в глобальне явище, відображаючи соціально-економічні умови, боротьбу за права меншин і прагнення до творчої автономії, що забезпечило йому стійке місце в сучасній культурі.

Як танець, хіп-хоп починає свій розвиток в межах різноманітних вечірок, тому його часто називали «party dance». А з часом завдяки телевізійному шоу «Soul train» хіп-хоп набуває популярності і стає танцювальною складовою культури.

Починаючи з 2000 року в Україні інформація про хіп-хоп танець становиться більш доступною, з'являються компакт-диски зі світових фестивалів, а з розвитком інтернету - танцівники в Україні отримали доступ до всіх «Dictionary» та що найголовніше - прямий контакт з людьми котрі були у витоках цього танцювального стилю. Почало з'являтися все більше танцювальних студій та колективів з цим напрямком у своїх програмах і ключове: почали з'являтися змагання.

Танцювальні битви «battles» завжди були невід'ємною частиною хіп-хоп вечірок. У колі людей танцівники кидали один одному виклик щоб продемонструвати свою музичність, креатив, та фізичну силу. З поширенням хіп-хопу на Західне узбережжя в 1970-х і 1980-х роках батли стали включати паппінг і локінг, а згодом, у 1990-х і 2000-х, крамп і хаус, розширюючи формат завдяки новим стилям і регіональним особливостям. У 1980-х батли почали виходити за межі вулиць, з'являючись на телешоу, таких як Soul Train.

На початку 2000-х батли почали виходити і на масштабний комерційний рівень. Вже більше 20 років одними з найпрестижніших батлових змагань у світі з брейкінгу є Red Bull BC One, котрий почав своє існування у 2004 році (Wikipedia: Red Bull BC One). Формат змагань включав в себе танцювальні битви 1x1 на круглій сцені що є посиленням на аутентичність батлів. Суддями були 5 бібоїв котрі сиділи у загальному залі за сценою що не заважало танцівникам «спілкуватись» один з одним.

Сучасні змагання з різних напрямків хіп-хопу проводяться у відповідності до розроблених критеріїв оцінки. На Олімпійських іграх у Парижі 2024 року оцінка виступів здійснювалася за системою Trivium, яка спочатку була створена для Молодіжних Олімпійських ігор 2018 року в Буенос-Айресі та вдосконалена для змагань серед дорослих. Дев'ять суддів аналізували танцюристів за п'ятьма рівнозначними критеріями, кожен із яких складав 20% загальної оцінки. Ці критерії охоплювали як технічні навички, так і художню складову брейкінгу, зберігаючи його суть як елемента хіп-хоп культури. Критеріями суддівства були: техніка (Technique), словниковий запас (Vocabulary), виконання (Execution), оригінальність (Originality), музикальність (Musicality).

Змагання з хіп-хопу мають великий спектр категорій, котрі визначаються віком танцівника та рівнем майстерності. Так, згідно до положення Асоціації

сучасного та естрадного танцю України танцюристи беруть участь у змаганнях у відповідності до вікових категорій, рівня майстерності, та за кількісним складом.

Найрозповсюдженіша система суддівства танцювальних змагань є 3Д система, що включає в себе три критерії: техніка, композиція, образ. В залежності від організації ця система може відозмінюватись, розбиваючи один критерій на декілька підкритеріїв, до прикладу : Техніка може розбиватись на музичність, техніка виконання хореографії, чіткість малюнків (для тріо, малих груп, формейшенів, продакшенів).

Таким чином, можна визначити, що Хіп-хоп переживає новий етап розвитку який все більше наближає його до сучасного виду спорту. Про це свідчить те, що як і спортивні танці Хіп-хоп є поєднанням видовищного виду мистецтва і складнокоординаційного естетичного виду спорту; виконання елементів хіп-хопу під час змагань потребує серйозної фізичної і психологічної підготовки; визначено критерії оцінки танцюристів; змагання з хіп-хопу проводяться у відповідності до категорій, які визначаються віком танцюристів та рівнем їх майстерності. А брейкінг, який завжди мав однаковий розвиток з хіп-хопом від батлів на вулиці до масштабних змагань у всьому світі і є частиною хіп-хопу, був включений у програму Олімпійських ігор 2024 року. Тому за прикладом брейкінгу хіп-хоп має у собі все щоб стати повноцінним видом спорту.

Література та джерела

1. Chang, Jeff (2005). *Can't Stop Won't Stop: A History of the Hip-Hop Generation*. New York: St. Martin's Press,
2. Red Bull BC One url: https://en.wikipedia.org/wiki/Red_Bull_BC_One (дата звернення 04.03.2025)
3. Qualification system- Games of the XXXIII Olympiad - Paris 2024. url: <https://stillmed.olympics.com/media/Documents/Olympic-Games/Paris-2024/Paris2024-QS-Breaking.pdf> (дата звернення 03.03.2025)

МЕТОДИКА КОЛОВОГО ТРЕНУВАННЯ У ФІЗИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ
БОКСЕРІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ЗАСОБІВ КАЛІСТЕНИКИ

Мішин Сергій Вікторович

Кандидат педагогічних наук, доцент

(Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка)

Гайовий Артем Едуардович

студент I курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти

(Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка)

Постановка проблеми. В умовах сучасного боксу зростають вимогами до фізичної підготовки спортсменів, щоб отримати високі результати потрібно знайти нові способи та методи розвитку фізичних якостей. Популярність боксу за останнє десятиліття спричинили значні зміни в навчально-тренувальному процесі. Підвищення ефективності спортивних тренувань сприяв підвищенню конкуренції протистояння суперників, що призвело до змін у тренуваннях.

Фізична підготовка у боксі є основою успішного ведення бою, оскільки цей вид спорту вимагає поєднання сили, витривалості, швидкості та спритності. Основна мета фізичної підготовки у боксі полягає у створенні ефективних умов для витримки високих навантажень протягом тривалого часу бою, швидкого реагування на зміну техніко-тактичних дій суперника і різкому зміні ситуацій у підтримці технічної точності ударів у стані втоми [2].

Розвиток всіх вище перелічених фізичних якостей, що допомагають боксерам досягати високих результатів можна досягти за допомогою фізичних вправ з власною вагою. Тренування з використанням власної ваги тіла, обтяжень, а також спеціальні силові вправи спрямовані на зміцнення необхідних груп м'язів (Караулова С. І., Омеляненко Г. А., Петров В. О., Воронкова Т. В., Бублик С. А., 2024).

Калістеніка - це форма фізичних вправ, заснована на використанні власної маси тіла для розвитку сили м'язів, поліпшення гнучкості та витривалості. Засоби калістеніки завжди показували дуже високу ефективність у підвищенні рівня фізичної підготовленості спортсменів. Основні вправи калістеніки: підтягування на перекладині, згинання і розгинання рук в упорі лежачи, планка, присідання, спрямовані на зміцнення м'язів кора, покращення стабільності та загальної фізичної підготовленості, що є основою для високої та продуктивної рухової діяльності у боксі.

Загалом, використання калістеніки на тренуваннях з боксу може допомогти спортсменам не тільки покращити фізичну форму, зміцнити м'язи, покращити гнучкість та витривалість, але можуть покращити самопочуття людини, мінімізувати ризик травм, чого не можна сказати про важку роботу на тренажерах атлетички. Важливо розробити програму тренувань, яка враховує конкретні потреби боксерів, яка допоможе досягнути їм спортивні цілі.

С.Г. Собко, Н.Г. Собко спираючись на дані дослідження М.В. Мурашевої (2016), проте, що однією з нових технологій виховання та навчання у фізичній

культури є кроссфіт, як метод колового тренування. Програма колового тренувань складається з функціональних вправ високої інтенсивності, які постійно змінюються [1].

Методика та організація дослідження. Основним методом дослідження був педагогічний експеримент, суть якого полягала у впровадженні засобів калістеніки у колове тренування загальної фізичної підготовки спортсменів. За допомогою спостереження були виявлені переваги даної методики для підготовки саме боксерів.

Дослідження проводили протягом 3 місяців. Боксери 14-15 років у кількості 12 осіб (розділені на контрольну і експериментальну групи по 6 осіб) займалися на регулярній основі за системою 3 рази на тиждень з використанням методу колового тренування. Тренування не обмежувалися тільки даною системою підготовки, вона застосовувалася як засіб загальної фізичної підготовки. Кожне тренування тривало 55-60 хвилин і передбачало вправи на витривалість, координацію, гнучкість і спритність.

Виклад основного матеріалу. До початку впровадження методики всі боксери пройшли тестування за такими 5 показниками: згинання і розгинання рук в упорі лежачи, підтягування на перекладині середній хват, стрибок у довжину з місця; планка. Нами були запропоновані комплекси вправ з калістеніки з коловим тренуванням 1 сет з 5-6 вправ за 1 коло, паузи міжпідходами по 1 хвилину, загальна кількість сетів 3-4, між сетами 2-3 хв. до повного відновлення. Вправи, які використовувались: 1) відтискання: стандартне, від певного предмету, з упором позаду, поклавши ноги на невелику висоту; 2) підтягування: австралійське (на низькій перекладині); 3) чергування бігу і планок зі стрибками на платформу; 4) присідання на одній нозі; 5) статичні планки (бокові) 6) утримання ніг кут 90 градусів у висі.

Після завершення 12-тижневого курсу було проведено повторне тестування фізичної підготовленості боксерів. Тестування складалось з тестів, що і на початку експерименту.

Таблиця 1

Порівняння кінцевих даних експериментальної та контрольної груп
протягом дослідження.

Тестові показники	КГ (N=6 осіб)	ЕГ (N=6 осіб)	t-статистика	P<0,05
Стрибок у довжину з місця (см)	195±2	202±2	0,15	<0,05
Планка (с)	44.1±0,3	54.2±0,36	0,18	<0,05
згинання і розгинання рук в упорі лежачи, (к-сть разів)	21,8±2	24.6±2	0,23	<0,05
підтягування на перекладині середній хват, (к-сть разів)	13,1±2	15,2±2	0,14	<0,05
Човниковий біг 4 x 9 м (с)	8,8±0,25	8,0±0,20	0,21	<0,05

Результати дослідження демонструють, що приріст фізичної підготовленості значно більший в експериментальній групі ніж у контрольній, що перевірено достовірністю за t - критерієм Стьюдента та підтверджує ефективність впровадженої методики.

Висновки. Отже, дослідження показало, що впровадження засобів калістеніки у коловому тренуванні з фізичної підготовки боксерів, сприяло суттєвому покращенню всіх основних показників фізичної підготовленості.

Список використаних літературних джерел

1. Собко Н. Г., Собко С.Г. Розвиток силових якостей учнів старшої школи на уроках фізичної культури засобами кросфіту / Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення: матеріали II Міжнар. наук.-практ. інт.-конф. Київ: МОН (25-26 серпня 2022 року в режимі онлайн), 2022. С. 351-355.

2. Фізична підготовка засобами боксу : метод. реком. для здобувачів вищої освіти факультету фізичного виховання і спорту з навчальної дисципліни «Теорія і методика викладання спортивних єдиноборств». Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2022. 56 с.

PHILOLOGY AND JOURNALISM

КАТЕГОРІЯ ЗАПЕРЕЧЕННЯ В ФУНКЦІЙНИХ ТИПАХ РЕЧЕНЬ АНГЛОМОВНОЇ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ ОНЛАЙН ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Вілкова Софія Юріївна

викладач кафедри іноземних мов та військового перекладу
(Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного)

Заперечення в англійській мові - це спосіб висловити незгоду, відсутність чого-небудь або зробити твердження протилежним. Категорія заперечення - це лінгвістична категорія, що виражає відсутність, невідповідність або протилежність.

Вона може бути виражена різними мовними засобами: заперечними частками (*not, never*), заперечними займенниками (*nobody, nothing*), заперечними прислівниками (*nowhere*), префіксами (*un-, in-, dis-*) тощо.

Функційні типи речень - це класифікація речень за їхньою комунікативною метою.

Розповідні речення (*declarative sentences*) повідомляють про факти. Питальні речення (*interrogative sentences*) ставлять запитання. Спонукальні речення (*imperative sentences*) виражають наказ, прохання або пораду.

До експериментальної онлайн художньої літератури відносять літературні твори, що використовують цифрові технології для створення інтерактивного та нелінійного досвіду. Вона часто експериментує з формою, змістом і структурою тексту, використовуючи гіпертекст, мультимедіа та інші цифрові елементи.

В англійській експериментальній онлайн літературі, заперечення часто використовуються для створення ефекту невизначеності, розмитості, фрагментарності, іронії та сарказму.

Розглянемо на прикладі функційних типів речень застосування категорії заперечення. Зокрема, в розповідних реченнях в експериментальних текстах часто використовуються складні заперечні конструкції, що створюють відчуття невизначеності. Наприклад, "It was not that he didn't care, but rather that he couldn't."

Одночасно автори можуть використовувати подвійне заперечення задля створення особливого ефекту. Щодо заперечних питальних речень, то категорія заперечення може використовуватися для вираження здивування, сумніву або іронії. Наприклад, "Isn't it strange how nothing ever changes?" Також такі типи речень, можуть використовуватись для того, щоб залучити читача до інтерактиву.

Заперечні спонукальні речення можуть використовуватися для вираження заборони, попередження або поради. Наприклад, "Do not enter." В онлайн літературі, часто такі речення можуть бути інтерактивними, і вибір читача може впливати на подальший розвиток сюжету.

В онлайн літературі багато авторів експериментують з формою та змістом, тому складно виділити конкретних авторів, які спеціалізуються на використанні заперечення.

Однак, можна відзначити, що такі автори, як Кейт Пулінгер (Kate Pullinger) та Стюарт Моултроп (Stuart Moulthrop), активно використовують цифрові технології для створення експериментальних літературних творів, зокрема, у творах "Inanimate Alice" Кейт Пулінгер та "Victory Garden" Стюарта Моултропа.

Онлайн формат надає авторам нові можливості для експериментів із заперечними конструкціями, зокрема шляхом використання гіпертексту, інтерактивних елементів та мультимедіа. Заперечення в таких текстах часто виходить за межі традиційних граматичних норм, що сприяє створенню інноваційних літературних ефектів.

Розглянемо ще декілька прикладів творів англomовної експериментальної онлайн літератури та проаналізуємо використання категорії заперечення в них.

"Patchwork Girl" авторки Шеллі Джексон (Shelley Jackson) - це гіпертекстовий роман, який є переосмисленням "Франкенштейна" Мері Шеллі. Джексон часто використовує заперечні конструкції для створення відчуття фрагментарності та невизначеності. Наприклад, "She is not whole, not one, but many." Це речення відображає основну тему твору - ідентичність, яка є роздвоєною та нечіткою. Автор використовує заперечення, щоб передати відчуття того, що головна героїня не може повністю усвідомити своє існування. Авторка твору прагне показати, що ідентичність є складною та плинною, особливо в епоху цифрових технологій. Заперечення допомагає їй створити відчуття розгубленості та невизначеності, яке є характерним для сучасного світу.

"Afternoon, a story" Майкла Джойса (Michael Joyce) - цей твір вважається одним з перших і найважливіших прикладів онлайн літератури. Джойс використовує заперечення для створення відчуття невизначеності та неоднозначності. Наприклад, "I have not been able to say, because it did not happen, or because I cannot say." Ця фраза відображає ненадійність пам'яті та складність інтерпретації подій. Автор часто використовує заперечні питальні речення, щоб змусити читача сумніватися в достовірності інформації. У своєму творі автор прагне дослідити як цифрові технології впливають на наше сприйняття часу та пам'яті. Заперечення допомагає йому створити відчуття невизначеності та двозначності, що є характерним для гіпертекстового наративу.

Отже, в обох творах заперечення використовується для створення ефекту невизначеності та роздробленості. Автори використовують заперечні конструкції, щоб змусити читача сумніватися в достовірності інформації та активно брати участь у побудові наративу. Онлайн формат надає авторам нові можливості для експериментів із заперечними конструкціями за допомогою використання гіпертексту та інтерактивних елементів.

Таким чином, можна стверджувати, що автори використовують категорію заперечення для відображення складності та багатогранності сучасного світу, а

також для дослідження впливу цифрових технологій на наше сприйняття реальності.

Список використаних джерел

1. Endley M. J. *Linguistic Perspectives on English Grammar: A Guide For EFL Teachers* / M. J. Endley. – Charlotte, NC : Information Age Publishing Inc., 2010. – 481 p.
2. Hogg R. *A History of the English Language* / R. Hogg, D. Denison. – N. Y. : CUP, 2006. – 495 p.
3. Iyeiri Y. *Aspects of English Negation* / Y. Iyeiri. – Amsterdam, Philadelphia : J. Benjamins Publishing House, 2005. – 233 p.
4. Чрділелі Т. Категорія заперечення як компонент мислення та мови в зіставному вимірі // *Knowledge, Education, Law, Management*, 2020 № 3 (31), vol. 1. – С. 68-76
5. Заперечення в англійській мові. URL : <https://englishblog.com.ua/blog/zaperechennia-v-anhliyskiy-movi>

TECHNICAL SCIENCES

АКТУАЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОМОБІЛІВ У СУЧАСНОМУ
СВІТІ

Демченко Віталій Олександрович

Здобувач вищої освіти 2 курсу спеціальності «Прикладна механіка»

(Мукачівський державний університет)

Максютова Олена Володимирівна

Доктор філософії з економіки, старший викладач

(Мукачівський державний університет)

Зростання попиту на електромобілі є однією з ключових тенденцій розвитку автомобільної промисловості XXI століття. Потреба у зниженні впливу від корисних копалин, зокрема викопного палива, підвищення енергоефективності та зниження рівня забруднення навколишнього середовища стимулюють уряди, компанії, споживачів переходити до використання електротранспорту. Це є один із кроків до поліпшення світу, нашого майбутнього.

Традиційні автомобілі з двигуном внутрішнього згоряння (ДВЗ) є однією з основних причин забруднення атмосфери, вони виділяють значну кількість вуглекислого газу, оксидів азоту та інших шкідливих речовин. Це посилює проблему глобального потепління та впливає на якість життя людей, особливо в мегаполісах.

Електромобілі, які пропонують електроенергію замість бензину чи дизельного пального, є кроком у напрямку екологічного транспорту. Вони стають дедалі доступнішими, а розвиток зарядної інфраструктури та акумуляторних технологій сприяє їхньому поширенню.

Мета дослідження полягає в аналізуванні актуальності використання електромобілів у сучасному світі, визначення їх переваг, викликів та перспектив розвитку.

Актуальність використання електромобілів у сучасному світі зростає в умовах глобальних змін, викликаних підвищенням температури планети, забрудненням повітря та вичерпанням невідновлюваних ресурсів. До прикладу, Велика Британія планує заборонити продаж нових автомобілів з ДВЗ після 2030 року [1]. Електромобілі не лише зменшують викиди парникових газів, але й пропонують альтернативу транспортним засобам, які працюють на традиційних для нас видах палива. Електромобіль з'явився раніше, ніж двигун внутрішнього згоряння.

У світі активно розвивається автопарк електромобілів. Вже існують й електробуси (MAN Lion's City E, BYD eBus тощо), й електромобілі різної вантажопідйомності (Mercedes eActros, Renault D Z.E.). Зокрема в Україні зараз активно використовуються електробуси марки Solaris та Temza (моделі Avenue Electron, MD 9 Electricity, LD SB E тощо). Також слід відзначити, що наша країна сама виготовляє електробуси на Львівському підприємстві «Електрон» (модель

Електрон E191). Велика кількість автовиробників такі, як Tesla, Volkswagen, SAIC, Geely представляє на ринку різноманітні моделі електромобілів з різними характеристиками і ціновими діапазонами (від 12000\$ і вище 50000\$).

Споживачі віддають перевагу електромобілям через їхні численні переваги над звичайними авто, такі як екологічність (менше викидів шкідливих газів), економічність (менше витрат на паливо, обслуговування) та технологічні можливості (наявність автопілоту, висока продуктивність, мережеве підключення тощо).

Впровадження електромобілів також позитивно впливає на розвиток відновлюваної енергетики. Зміна незалежності від традиційного пального стимулює інвестиції у відновлювальні джерела енергії, такі як сонячні та вітрові електростанції. Це особливо важливо в контексті глобальних зусиль щодо сталого розвитку та адаптації до зміни клімату. Електромобілі можуть зменшити викиди CO₂ з електростанцій, якщо вони будуть заряджатися електрикою, отриманою з відновлюваних джерел. Також використання відновлюваних джерел енергії покращує ресурсозбереження та енергоощадність електростанцій.

Крім того, активно розвивається інфраструктура для забезпечення функціонування електромобілів, що робить їх використання більш зручним. Забезпечення стабільної та доступної мережі зарядних станцій є міцним кроком до популяризації електромобілів у суспільстві. Поява нових технологій, таких як швидка зарядка, також забезпечує привабливість електромобілів для споживачів. Окрім того, активно просувається ідея з встановленням станцій по заміні акумуляторної батареї, що відмінно підходить для їх використання в найвіддаленіших місцях без прив'язки до електромережі. Хоча, в свою чергу, слід також відзначити гостру проблему, пов'язану з переробкою акумуляторних батарей.

До недоліків електромобілів також віднести:

1. Не всі електромобілі дозволяють здійснювати тривалі поїздки на кілька сотень кілометрів і призначені переважно для пересування в межах міста.
2. Великий час заряджання акумулятора. Так, існують електромобілі, які заряджаються досить швидко але, в загальному, повна зарядка займає декілька годин.

Серйозною проблемою електромобілів також є забруднення довкілля свинцем. Це пов'язано із використанням свинцево-кислотних акумуляторних батарей. Виробництво, експлуатація, утилізація таких батарей неминуче впливає на екологію. Акумулятори з урахуванням нікелю ще більш токсичні.

З огляду на виклики сучасності, включно із забезпеченням скорочення викидів та спрощення доступу до чистих джерел енергії, електромобілі представляють не лише технологічний але й соціально-економічний шанс для покращення екологічної ситуації в країнах по всьому світу. Таким чином, їх використання є високоактуальним і ключовим напрямком розвитку сучасного транспорту.

Список використаної літератури:

1. Official statement United Kingdom Department for Transport «Phasing out the sale of new petrol and diesel cars from 2030 and Support for the Zero Emission Transition», December 2024.
2. Резолюція, прийнята Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 року № 70/1.

**Fundamental and Applied Scientific Research:
Topical Issues, Achievements and Innovations**

Collection of abstracts

Responsible for computer typesetting - Serhii Onyshchenko

*The authors are responsible for the selection, accuracy of the
facts, quotations and other information*

Printed from the original layout provided by the author

**DEL c.z. Strojírenská 38, 591 01 Žďár nad Sázavou,
CZECH REPUBLIC**